

Beslut om bildande av Klarälvsdeltats naturreservat i Karlstads och Hammarö kommuner

Beslut

Länsstyrelsen förklarar det markerade området i bilaga 1 som Klarälvsdeltats naturreservat. Beslutet riktar sig till var och en, fastighetsägare och innehavare av särskild rätt, vars rättigheter att använda markområden berörs inom reservatsområdet.

Länsstyrelsen beslutar att de nedan angivna föreskrifterna ska gälla för reservatet.

Länsstyrelsen fastställer skötselplanen i bilaga 2 för naturreservatets långsiktiga vård.

Syftet med naturreservatet

Klarälvsdeltats naturreservat bildas i syfte att vårda, bevara och utveckla biologisk mångfald, och därmed bidra till gynnsam bevarandestatus i den biogeografiska regionen för förekommande naturtyper och arter i Natura 2000-området Klarälvsdeltat. Reservatets syfte är även att tillgodose behovet av områden för tätortsnära friluftsliv.

Syftet ska uppnås genom att strandängar och andra betesmarker samt en del skog hävdas med bete. Andra delar av våtmarkerna tillåts huvudsakligen att utvecklas fritt genom intern dynamik. Olika typer av småskalig skötsel för att gynna befintliga naturvärden sker i skog, i den lövdominerade skogen avlägsnas dessutom all gran. Mindre områden av flera olika naturtyper restaureras. Stora insatser och många åtgärder vidtas för att utveckla, underlätta och kanalisera allmänhetens friluftsliv.

Skälen för beslutet

Naturreservatets prioriterade bevarandevärden är följande.

- Hävdade strandängar
- Lövskogar med stor mängd död ved
- Sammanhängande vassbälten och vassmosaik
- Häckande och rastande våtmarksfåglar
- Fria vandringsvägar för fisk
- Allmänhetens rörliga friluftsliv

En mer utförlig beskrivning av området finns i skötselplanen.

Föreskrifter

Länsstyrelsen beslutar om nedanstående föreskrifter för att tillgodose syftet med naturreservatet.

A. Föreskrifter enligt 7 kap. 5 § andra stycket miljöbalken om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden

Utöver vad som annars gäller i författningar är det i reservatet förbjudet att

1. fälla eller på annat sätt skada träd och buskar samt ta bort eller upparbeta dött träd eller vindfälle,
2. utföra mekanisk markbearbetning,
3. tippa eller anordna upplag,
4. anlägga ledning,
5. uppföra byggnad, annan anläggning eller anordning med undantag för sådan som ingår i friluftsmuseet inom område i Mariebergsskogen enligt karta, bilaga 3a, vilket regleras i A 15,
6. bygga om eller ändra befintlig byggnad, annan anläggning eller anordning med undantag för sådan som ingår i friluftsmuseet inom område i Mariebergsskogen enligt karta, bilaga 3a,
7. använda kalk, gödsel, växtnäringsämnen eller bekämpningsmedel,
8. framföra motordrivet fordon,
9. jaga fågel.

Utan tillstånd från länsstyrelsen är det också förbjudet att

10. inplantera djur och växter,
11. slå vass,
12. muddra,
13. rensa befintliga diken,

14. utföra biotop- eller fiskevårdande åtgärder i vatten,
15. uppföra byggnad, annan anläggning eller anordning som ingår i friluftsmuseet inom område i Mariebergsskogen enligt karta, bilaga 3a.

Undantag

A-föreskrifterna gäller inte för förvaltaren av naturreservatet, eller den som förvaltaren anlitar, vid genomförande av de åtgärder som framgår under B och som behövs för att tillgodose syftet med naturreservatet.

A-föreskrifterna gäller inte vid normalt underhåll och ersättning på samma plats av befintlig infrastruktur i form av elledningar, nätstationer och ledningsgata, belysningsstolpar, VA-ledningar, fjärrvärmeledningar, fiberledningar eller dagvattenutlopp. A-föreskrifterna gäller inte heller avveckling av dessa anläggningar.

A-föreskrifterna gäller inte heller uppförande och underhåll av en tredje elledning på östra sidan av befintlig ledningsgata öster om Kråkholmen under förutsättning att tillstånd erhålls enligt Natura 2000-bestämmelserna (7 kap. 28 § miljöbalken).

A-föreskrifterna gäller inte vid normalt underhåll och nyttjande av befintlig väg eller cykelväg och inte heller för åtgärder inom befintligt vägområde som är nödvändiga för ett funktionellt nyttjande av vägarna och cykelvägarna. Undantaget gäller även körväg till huset på Djupsundsholmarna.

A-föreskrifterna gäller inte vid normalt underhåll och nyttjande av befintlig järnväg.

A-föreskrifterna gäller inte underhåll eller restaurering av dykdalber i Klarälven eller underhåll av sjötrafikmärken.

A-föreskrifterna gäller inte normal skötsel och underhåll av befintliga deponier samt tillhörande diken och provtagningsrör på fastigheterna Vidön 1:1, Vidön 1:2 och Lunden 1:3 i Hammarö kommun. Undantaget gäller så länge det krävs för att sköta deponin i enlighet med gällande författningskrav.

A-föreskrifterna gäller inte normalt underhåll, skötsel och nyttjande av byggnader, vägar, stigar och gräsytor inom Mariebergsskogen och friluftsområdet på Hammars udde enligt karta, bilaga 3b-c.

A-föreskrifterna gäller inte åtgärder för dagvattenhantering i område enligt karta, bilaga 3d.

A-föreskrifterna gäller inte anläggning, underhåll och nyttjande av båtplatser inklusive pir, brygga och båtskjul, båtrännor, badplatser och gräsmattor samt åtkomst via enskilda vägar eller stigar inom samfälligheten Nolgård S:2 i Hammarö kommun enligt karta, bilaga 3e.

A 1. gäller inte kvistning eller röjning av sly upp till sju cm i diameter i marknivå för underhåll av jaktpass.

A 1. gäller inte kvistning av träd eller röjning av sly upp till sju cm i diameter i marknivå vid underhåll av åkerkanter.

A 1. gäller inte enskilda träd eller grenar som utgör stor risk för skada på människor eller egendom och har en diameter i brösthöjd mindre än 20 cm. Större träd som bedöms medföra samma skaderisk kan tas ned efter samråd om utförandet med naturreservatets förvaltare. Träd och grenar lämnas kvar i reservatet.

A 1. gäller inte borttagande av träd eller timmer som hindrar framkomligheten på vatten.

A 1, 2, 8, 11 och 13 gäller inte normalt underhåll, skötsel och nyttjande av betesmark inom samfälligheten Nolgård S:2 i Hammarö kommun enligt karta, bilaga 3f.

A 4. gäller inte inom befintligt vägområde eller järnvägsområde.

A 5. gäller inte mindre anläggningar eller anordningar i direkt anslutning till stigar inom Mariebergsskogen och friluftsområdet på Hammars udde enligt karta, bilaga 3b-c, som syftar till att underlätta allmänhetens friluftsliv, exempelvis sittbänkar, papperskorgar eller liknande.

A 5. gäller inte jaktorn som naturreservatets förvaltare lämnat medgivande till.

A 7. gäller inte kalkning som ingår i biologisk återställning av sjöar och vattendrag enligt regional åtgärdsplan i Värmlands län.

A 8. gäller inte terrängskoter eller motorredskap som behövs för uttransport av större vilt (älg, hjort, björn, vildsvin) från området enligt terrängkörningsförordningen (1978:594 1§), i samband med

den jakt som är tillåten i naturreservatet. Uttransporten ska ske så att skador på mark och vegetation inte uppkommer. Skada definieras här som bestående längre än en växtsäsong.

A 8. gäller inte heller den som erhållit dispens från bestämmelserna i terrängskörningslagen.

A 11. gäller inte vassröjning i mindre områden för att underlätta friluftslivet enligt karta, bilaga 3g.

B. Föreskrifter enligt 7 kap. 6 § miljöbalken om vad ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet förpliktas att tåla

Ägare och innehavare av särskild rätt förpliktas tåla följande inom reservatet i dess helhet eller inom de särskilt utpekade områden som framgår av bilaga 4 och 5 (se hänvisning efter varje relevant punkt).

1. röjning och utmärkning av reservatets yttergränser,
2. uppsättande av informationstavlor vid parkeringar och bryggor samt längs vandringsleder,
3. anläggande, utmärkning och underhåll av vandringsleder med spänger och broar enligt karta, bilaga 4a-e,
4. anläggande och underhåll av parkeringsplatser, fågeltorn, gömslen, vindskydd, eldstäder med vedförvaring, rastbord, bryggor, linfärja, raststugor, torrtoaletter samt besöksanläggning; inklusive röjning av sly och vass för utblickar från dessa anordningar, enligt karta, bilaga 4a-e,
5. anläggande av ett friluftsområde med möjligheter till olika aktiviteter och information inom område vid Hammars udde enligt karta, bilaga 4f,
6. undersökningar av mark, vegetation och organismer i miljöövervaknings- och uppföljningssyfte,
7. åtgärder i syfte att motverka förekomst av invasiva främmande arter,
8. fällning, ringbarkning, katning, bankning eller annat skadande av träd,
9. avlägsnande av vedartad vegetation på hållmark enligt karta, bilaga 5a-b,
10. stängsling, underhåll av stängsel samt hållande av betesdjur,
11. mekanisk bearbetning, inklusive grävande av grunda laguner, i betesmarker och våtmarker enligt karta, bilaga 5a-b,

12. avlägsnande av sly och ohävdsväxt, fagning och slåtter inklusive borttagande av slaget material, samt gräsbränning enligt karta, bilaga 5a-b,
13. skyddsnätning av träd mot bävergnag,
14. anläggande av häckningsplattformar för måsfåglar enligt karta, bilaga 5a-b,
15. anläggande av fiskgjuseplattform enligt karta, bilaga 5a-b.
16. anläggande av sandbank för backsva och insekter enligt karta, bilaga 5a-b.

C. Föreskrifter enligt 7 kap. 30 § miljöbalken om rätten att färdas och vistas och om ordningen i övrigt i naturreservatet

Utöver vad som annars gäller i författningar är det i reservatet förbjudet att

1. fälla eller på annat sätt skada levande och döda träd eller buskar, stående eller omkullfallna,
2. samla in ryggradslösa djur, mossor, lavar och vedsvampar,
3. framföra motordrivna fordon,
4. förtöja båt eller husbåt längre än två dygn på samma plats,
5. tippa eller anordna upplag,
6. medföra hund eller annat husdjur som inte är kopplat,
7. rida, köra eller leda häst,
8. elda annat än på anvisad plats.

Utan tillstånd från länsstyrelsen är det också förbjudet att

9. genomföra organiserad tränings- och tävlingsverksamhet utanför vägar, cykelvägar och Mariebergsskogens parkvägar enligt karta, bilaga 6.

Undantag

C-föreskrifterna gäller inte för förvaltaren av naturreservatet, eller den som förvaltaren anlitar, vid genomförande av de åtgärder som framgår under B och som behövs för att tillgodose syftet med naturreservatet.

C 2. gäller inte tillfällig insamling i undervisningssyfte.

C 3. gäller inte den som erhållit dispens från bestämmelserna i terrängkörningslagen.

C 3 och C 7. gäller inte på befintlig väg och parkering i hela reservatet, samt på Mariebergsskogens parkvägar enligt karta, bilaga 6.

C 6. gäller inte vid jakt med hund.

Ärendets handläggning

Länsstyrelsen har förelagt markägare och innehavare av särskild rätt inom området att yttra sig över förslaget till beslut om inrättande av naturreservat. Förslaget till beslut har också remitterats till berörda sakägare samt skickats till andra som kan tänkas ha synpunkter på skyddet av området.

Inkomna remissvar

Karlstads kommun ser positivt på bildandet av ett naturreservat i Klarälvsdeltat samt att många av de åtgärder som kommunen föreslagit har beaktats i förslaget till beslut. Kommunen lämnar en mängd detaljerade synpunkter på förslaget.

Trafikverket är väghållare för väg 236 och 554 som ingår i funktionellt prioriterat vägnät och är utpekade leder för farligt gods. Trafikverket är även infrastrukturägare för järnvägen Karlstad-Skoghall och alla tre passerar genom naturreservatet. Trafikverket anser att de statliga vägarna inklusive vägområde ska undantas från naturreservatet eftersom nuvarande och framtida användning, drift, underhåll och utveckling inte får påverkas negativt. Trafikverket informerar också om att tillstånd krävs enligt väglagen för nya eller förändrade anslutningar till vägarna samt vilka regler som gäller för parkeringsplatser och vägvisning till reservatet. Trafikverket menar även att järnvägen ska undantas från naturreservatet samt att det ska vara möjligt att trädsäkra järnvägen inom ett område om 20 meter från spårmitt och åtgärda riskträd även utanför dessa 20 meter.

Ellevio AB har flera befintliga regionnåtsledningar om 130 kV och 55 kV samt lokalnätsanläggningar om 11 kV inom reservatsområdet. Ledningarna är uppförda med stöd av linjekoncession eller andra rättigheter och Ellevio framhåller att naturreservatets föreskrifter inte får begränsa eller förhindra skötsel och underhåll av anläggningarna. Vidare informerar Ellevio om att åtgärder som är planerade inom 500 meter från en högspänningsluftledning (130 kV eller mer) alltid kräver samråd med Ellevio. Vid arbete med åtgärder

under eller inom försiktighetszonen som är 10 meter horisontellt ut från närmaste faslina krävs att samtliga utförare har erforderlig ESA-utbildning och innan arbetet inleds ska kontakt tas med Ellevios underhållsplanerare. Ellevio menar att föreskrifterna behöver förtydligas med dessa synpunkter alternativt att områden i närheten av ledningar undantas från åtgärder.

Ägaren av fastigheten Nolgård 1:202 uppmärksammar länsstyrelsen på lokaliseringen av ett befintligt servitut avseende båtplats vid samfällad strand samt en enskild körväg för åtkomst till båtplatsen. Fastighetsägaren begär att rättigheten som servitutet innebär ska kunna utövas oinskränkt antingen genom att området exkluderas från reservatsområdet eller genom att området omfattas av ett undantag från A-föreskrifterna.

Ägarna av fastigheten Hammar 2:3 som gränsar till reservatet välkomnar reservatsbildningen. De arrenderar även mark av Hammarö kommun inne i reservatet och undrar över hur möjligheterna blir att underhålla deras avloppsanläggning norr om fastigheten samt en yta som använts för diverse ändamål i den södra delen av deras arrendeområde när reservatet är bildat samt om det finns möjligheter att justera gränsen.

Ägaren av fastigheten Ebbenäs 1:131 som i sin helhet inkluderats i reservatsområdet i förslaget till beslut framhåller att fastigheten har ett stort värde för honom som ett område för friluftaktiviteter, camping och rekreation. Om fastigheten inkluderas i reservatet begränsas hans möjligheter att nyttja den för dessa ändamål.

Ägaren av den till naturreservatet angränsande fastigheten Knapstad 2:45, påpekar att hans infiltrationsbädd, jordkällare, kompost och parkering kommer att ligga utanför reservatsområdet om gränsen justeras i enlighet med det förslag han bifogar.

Karlstads Energi bedömer att förslaget till beslut ger tillräckliga förutsättningar för bolaget att hantera infrastruktur inom reservatsområdet och har därmed inga ytterligare synpunkter.

Hammarö kommun godkänner förslaget till beslut utan erinran.

Skogsstyrelsen ser positivt på förslag till beslut och skötselplan.

Länsstyrelsens bemötande av remissvar

Länsstyrelsen instämmer i det stora flertalet av Karlstads kommuns synpunkter och beaktar detta i det beslut som nu meddelas.

Följande synpunkter har dock inte lett till några ändringar i förhållande till förslaget till beslut. Kommunen förutsätter att undantaget för beslutad och tillståndsgiven vattenverksamhet även gäller beslut eller tillstånd som tillkommit efter att reservatet bildats. Detta är riktigt och medför att de föreslagna föreskrifterna om förbud mot markavvattning åtgärder och vattenverksamhet kan utgå, tillsammans med det föreslagna undantaget. Kommunen vill ha ett undantag för att rensa ett specifikt dike enligt bifogad karta men länsstyrelsen bedömer att eftersom dikesrensning kan påverka befintliga naturvärden och diket ligger inom Natura 2000-området så är det lämpligt att tillståndsplikt kvarstår. Detta ger också likadan hantering av alla diken inom naturreservatet.

Länsstyrelsen instämmer i Trafikverkets synpunkter att vägar och järnväg som passerar genom naturreservatet ska kunna nyttjas och underhållas inom väg- och järnvägsområdena men bedömer att det undantag som finns i förslaget till beslut räcker för ändamålet och är mer flexibelt än en fast gräns. Om infrastrukturen skulle behöva utvecklas utanför befintligt område så att naturmark behöver tas i anspråk krävs tillstånd enligt miljöbalken.

Länsstyrelsen instämmer i att föreskrifterna inte får innebära inskränkningar i Ellevios möjligheter att sköta och underhålla sina anläggningar men bedömer att det föreslagna undantaget i förslaget till beslut är tillräckligt för ändamålet. Länsstyrelsen uppskattar informationen om de regler som gäller vid åtgärder i närheten av elledningar och kompletterar skötselplanen för att informationen ska vara tillgänglig för naturreservatets förvaltare.

Länsstyrelsen instämmer med fastighetsägaren att den rättighet som servitutet till Nolgård 1:202 innebär ska kunna nyttjas även efter att reservatet har bildats och inkluderar det föreslagna området i ett undantag från A-föreskrifterna.

Länsstyrelsen bedömer att eftersom de områden som ägarna av Hammar 2:3 frågar om saknar höga naturvärden så bör de exkluderas från reservatsområdet för att undvika komplikationer när anläggningar ska underhållas. Länsstyrelsen justerar gränsen i enlighet med yttrandet.

Länsstyrelsen hade inte kunskap om att fastighetsägaren använde fastigheten Ebbenäs 1:131 i den utsträckning som han framhåller och att den har så stor betydelse för hans personliga välbefinnande. Då området saknar höga naturvärden exkluderar länsstyrelsen hela fastigheten från reservatsområdet.

Länsstyrelsen justerar gränsen i enlighet förslag från ägaren av fastigheten Knappstad 2:45 eftersom de mindre områden som därmed utgår ur naturreservatet saknar höga naturvärden.

Samlad bedömning

Området har mycket höga natur- och friluftslivsvärden. För att värdena ska bestå, behöver området undantas från skogsproduktion och annan exploatering som innebär att områdets värden skadas, samt skötas på ett sätt som gynnar natur- och friluftslivsvärdena. Länsstyrelsen bedömer därför att området ska förklaras som naturreservat.

Reservatsbildningen är förenlig med en från allmän synpunkt lämplig användning av mark- och vattenresurserna och med de för området gällande kommunala översiktsplanerna. Naturreservatet omfattar sedan tidigare detaljplanelagd mark men beslutet bedöms vara förenligt med de aktuella planerna. Inskränkningar i enskilds rätt att använda mark eller vatten går inte längre än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

Beslutet bidrar till att uppfylla Sveriges internationella åtaganden om skydd av den biologiska mångfalden och till miljökvalitetsmålen *Ett rikt odlingslandskap, Myllrande våtmarker, Levande sjöar och vattendrag, Levande skogar* samt *Ett rikt växt- och djurliv*.

Reservatsbildningen omfattar stora delar av Natura 2000-området Klarälvsdeltat. Bland de delar som inte är inkluderade finns främst randområden med låga naturvärden, men ett större centralt område är exkluderat på grund av ännu inte färdigställda planer på en tillståndsansökan för ny väg och bro över Klarälven. I detta område finns delvis höga naturvärden och området avses att skyddas i framtiden.

Beslutet bidrar även till de flesta av de nationella friluftslivsmålen samt till att uppnå miljökvalitetsnormen för vattenförekomsterna Klarälven – Västra älvgrenen och Skoghallsådran (WA31289337), Klarälven – Dingelsundsådran (WA38187711), Klarälven – Suttersälven

(WA48844162), Vänern – Kattfjorden (WA29853066), Vänern – Hammarösjön (WA63296442) och Mariebergsviken (WA46778329). Notera att indelningen i vattenförekomster kommer att förändras 2027.

Sammantaget är förutsättningarna uppfyllda för att inrätta reservatet med föreskrifter enligt ovan.

Tillämplig lagstiftning

Ett mark- eller vattenområde får av länsstyrelsen eller kommunen förklaras som naturreservat i syfte att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer eller tillgodose behovet av områden för friluftslivet. Ett område som behövs för att skydda, återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer eller livsmiljöer för skyddsvärda arter får också förklaras som naturreservat (7 kap. 4 § miljöbalken).

För att uppnå och tillgodose syftet med naturreservatet får beslutet förenas med föreskrifter. En inskränkning i enskilds rätt att använda mark eller vatten får inte gå längre än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses (7 kap. 5, 6, 25 och 30 §§ miljöbalken).

I varje beslut om bildande av ett naturreservat ska en skötselplan för naturreservatets långsiktiga vård fastställas (3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.).

Upplysningar

Beslutet kungörs i Värmlands läns författningssamling samt i ortstidning.

Länsstyrelsen kan meddela dispens från föreskrifterna i detta beslut om det finns särskilda skäl och är förenligt med förbudets eller föreskriftens syfte.

Beslutade C-föreskrifter gäller omedelbart, även om de överklagas. C-föreskrifterna gäller även markägare och innehavare av särskild rätt i den mån tillåten pågående markanvändning inte avsevärt försvåras.

Bestämmelserna i skogsvårdslagen (1979:429) ska inte tillämpas om det som sägs där strider mot föreskrifter för naturreservatet.

Den som vill göra anspråk på ersättning eller kräva inlösen av fastighet ska väcka talan mot staten hos mark- och miljödomstolen inom ett år från det att beslutet vunnit laga kraft. Om så inte sker går rätten till ersättning eller inlösen förlorad.

Utöver föreskrifterna för naturreservatet gäller också generella bestämmelser till skydd för naturmiljön.

Beslutet kan överklagas

Detta beslut kan överklagas till regeringen, Klimat- och näringslivsdepartementet, se bilaga 7 med överklagandehänvisning.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Georg Andrén med naturvårdshandläggare Jan Rees som föredragande. I den slutliga handläggningen har också t.f. länsråd Cecilia Tisell, avdelningschef Annika Nilsson, enhetschef Linda Sundström och rättschef Ingela Alverfors medverkat.

Bilagor

1. Beslutskarta
2. Skötselplan
3. Kartor över undantag från A-föreskrifterna (3a-g)
4. Kartor över friluftsanläggningar inom B-föreskrifterna (4a-f)
5. Kartor över naturtypsskötsel inom B-föreskrifterna (5a-b)
6. Karta över undantag från C-föreskrifterna
7. Överklagandehänvisning

Beslutskarta för Klarälvsdeltats naturreservat (heldragen svart linje).

Skötselplan för Klarälvsdeltats naturreservat

Syftet med naturreservatet

Klarälvsdeltats naturreservat bildas i syfte att vårda, bevara och utveckla biologisk mångfald, och därmed bidra till gynnsam bevarandestatus i den biogeografiska regionen för förekommande naturtyper och arter i Natura 2000-området Klarälvsdeltat. Reservatets syfte är även att tillgodose behovet av områden för tätortsnära friluftsliv.

Syftet ska uppnås genom att strandängar och andra betesmarker samt en del skog hävdas med bete. Andra delar av våtmarkerna tillåts huvudsakligen att utvecklas fritt genom intern dynamik. Olika typer av småskalig skötsel för att gynna befintliga naturvärden sker i skog, i den lövdominerade skogen avlägsnas dessutom all gran. Mindre områden av flera olika naturtyper restaureras. Stora insatser och många åtgärder vidtas för att utveckla, underlätta och kanalisera allmänhetens friluftsliv.

Skälen för beslutet

Naturreservatets prioriterade bevarandevärden är följande.

- Hävdade strandängar
- Lövskogar med stor mängd död ved
- Sammanhängande vassbälten och vassmosaik
- Häckande och rastande våtmarksfåglar
- Fria vandringsvägar för fisk
- Allmänhetens rörliga friluftsliv

Administrativa data

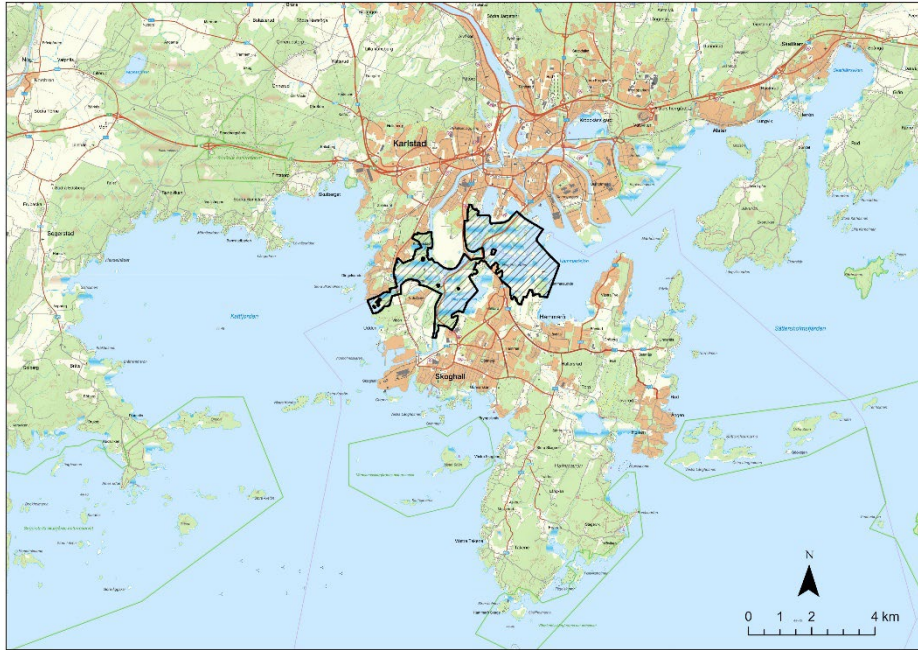
Uppgifter om naturreservatet

Objektnamn	Klarälvsdeltat
NVR-nummer	2014791
Kommun	Karlstad och Hammarö
Areal	880,7 ha

Uppgifter om Natura 2000

Natura 2000 beteckning	SE0610190 Klarälvsdeltat
Skyddsstatus	SCI/SAC/SPA
Areal	753,6 ha
Naturtyper	3150 Naturligt näringsrika sjöar 374,3 ha 6270 Silikatgräsmarker 2,8 ha 6410 Fuktängar 45,6 ha 9010 Taiga 10,2 ha 91E0 Svämlövskog 11,1 ha
Arter	1042 Citronfläckad kärrtrollslända 1082 Bred paljettdykare 1106 Lax 1130 Asp A021 Rördrom A038 Sångsvan** A081 Brun kärrhök A119 Småfläckig sumphöna A151 Brushane A166 Grönbena A193 Fisktärna** A236 Spillkråka**

** Arter som inte har beslutats av regeringen men som förekommer inom området och har föreslagits tillkomma.

© Lantmäteriet Geodatasamverkan

Klarälvsdeltats naturreservat (svart, streckat område) och dess lokalisering i landskapet mellan Karlstad och Skoghall.

Beskrivning av området

Klarälven rinner genom hela Värmland, från norr till söder, och mynnar i den norra delen av Vänern. Klarälvsdeltat är Sveriges största sötvattensdelta nedanför fjällkedjan och har på sin nuvarande plats varit under uppbyggnad de senaste 3 600 åren. Processen är inte avslutad och deltaområdets nutida utvidgning beror dels på avlagringar av älvtransporterat material, dels på den pågående landhöjningen. Majoriteten av markområdena inom reservatsområdet är relativt unga, yngre än 500 år, och innan deltafronten nådde området utgjordes det av en Vänervik. Mindre höjdparter och bergknallar utgjorde en del av Vänerns skärgårdar för att senare sticka upp som höjder ovanför det flacka deltaplanet. I vissa områden var inte sedimenttillförseln tillräckligt stor och restsjöar kunde bevaras.

Klarälven delar sig mitt i Karlstad i två älvarmar som i sin tur delar sig på flera platser och skapar en bred front med åtta mer eller mindre aktiva mynningsarmar. Deltats ovanligt breda form är en följd av berggrundens varierande topografi som i olika skeden låst deltaarmarnas lägen. Hela området är mycket låglänt och ligger under 50 m.ö.h., medan Vänerns referensyta ligger på 44 m.ö.h. Klarälvsdeltat är starkt beroende av vattenregimen i både Klarälven och Vänern, som båda är reglerade. Eftersom flödesregimen i älven är onaturlig och

vattenståndsfuktuationerna i Vänern är otillräckliga bedöms bevarandetillståndet i Natura 2000-området som icke gynnsamt.

Biologi

Naturen inom Klarälvsdeltat är mycket variationsrik, med älv och sjö, betade strandängar, naturskogslika lövskogar och barrskogar samt stora, mångformiga våtmarkskomplex. Processerna i den pågående deltabildningen bidrar till ett landskap i ständig förändring då olika successionsstadier förskjuts och byter av varandra, men tack vare områdets storlek kan arter med olika nischer ändå hitta lämpliga habitat. Mark- och vattenområden i Klarälvsdeltat har under lång tid nyttjats av människor, till exempel i form av boplatser, betesmark, slåtterängar, flottningsleder och fiskevatten. Människans aktivitet har i stor utsträckning format miljöerna i dagens Klarälvsdelta, men det finns också delar som framstår som relativt orörda.

Variationen av natur- och vegetationstyper i Klarälvsdeltat skapar mycket goda förutsättningar för ett rikt växt- och djurliv. Våtmarkskomplexen och de betade strandängarna i deltat hyser mycket höga naturvärden och har en lång historik. Betet upphörde på 1960- eller 1970-talet varpå strandängarna växte igen med högvuxen gräsvegetation, buskar och lövträd. Stora ytor har sedan restaurerats med gott resultat, men det finns mindre partier som återstår att återskapa. Strandängar och våtmarker är speciellt viktiga som häckplatser och födosöksområden för en rad fågelarter, exempelvis brun kärrhök, vattenrall och småfläckig sumphöna, och utgör en viktig rastplats för många flyttfåglar.

De tidvis översvämmade lövskogarna, som delvis är av naturskogskaraktär, hyser även de en rad sällsynta och hotade arter. De är viktiga för flera fågelarter och den mindre hackspetten är en karaktärsart, men här finns även en rik insektsfauna samt en typisk kryptogamflora. I deltat har en mängd rödlistade insekter påträffats, varav många är knutna till död ved. Äldre tallskogar och barrblandskogar bidrar till områdets variation och biologiska mångfald. Kantzoner mellan olika habitat, i synnerhet mellan lövskog och vatten gör att området har stor betydelse för fladdermöss och den rödlistade sydfladdermusen har påträffats. Deltats vattenområden är viktiga lek- och uppväxtmiljöer för den rika fiskfauna som lever i Klarälven och Vänern medan älvens armar är betydelsefulla vandringsvägar för åtskilliga fiskarter, inklusive asp, harr, nors, lax och öring.

Friluftsliv

Klarälvsdeltats belägenhet nära Karlstad och Hammarö leder till att området nyttjas för rekreation och friluftsliv i mycket stor utsträckning. Det finns redan idag en stor mängd vandringsleder, fågeltorn och andra anläggningar med syfte att underlätta friluftslivet på land, men även god potential att använda området ännu mer för rekreation och undervisning, varför fler anordningar planeras. Tack vare deltats utformning finns även goda möjligheter till berikande upplevelser med båt, kajak och liknande.

Geologi

Klarälvsdeltat är Sveriges största sötvattensdelta nedanför fjällkedjan och det har en ovanligt bred deltafront med åtta mynningsarmar. Deltats utbredning styrs delvis av berggrundens topografi och det ovanliga utseendet är därmed beroende av att deltat bildats i ett skärgårdslandskap. Inom området finns en stor variation och hela skalan från områden som bildats i skyddade vikar till andra som har påverkas starkt av inkommande vågor från Väneren. Klarälvsdeltat hyser vidare en mångfald av geologiska formelement som är karakteristiska för deltan, till exempel älvvallar, levéer, krevasser, svämkäglor, avsnörda älvfåror, restsjöar och deltaöar.

Kulturhistoria

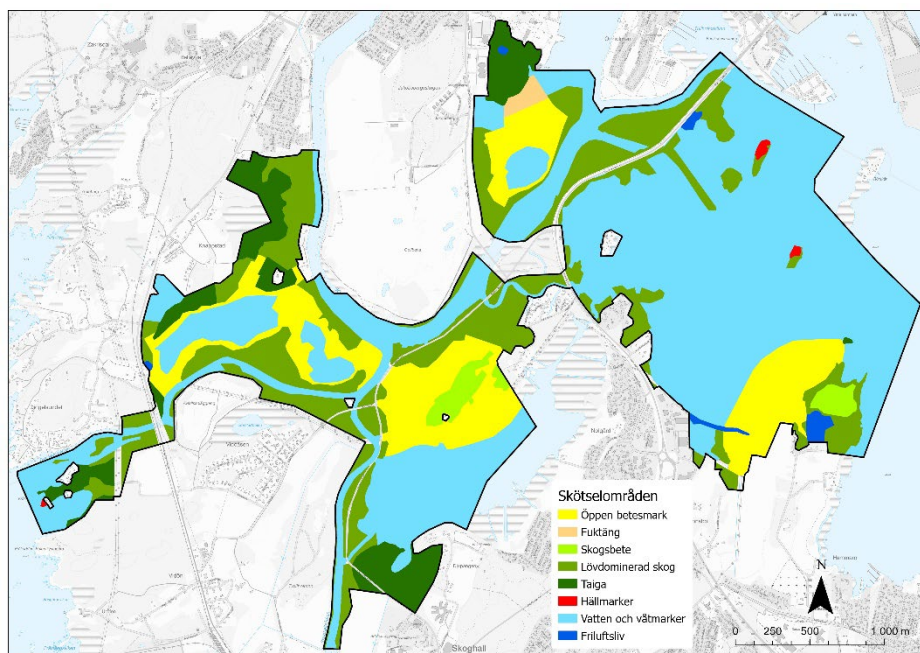
Ett område som Klarälvsdeltat har naturligtvis använts som boplats, farled och odlingslandskap för människor så länge det har varit möjligt, men eftersom större delen av landområdet är ungt saknas riktigt gamla kulturlämningar på land. Yngre lämningar är talrika; torplämningar, vägar och brofundament finns på flera platser, liksom färjelägen från tiden innan vägar och broar knöt ihop de olika landområdena. Klarälven var också en mycket viktig flottled och flottningen upphörde så sent som 1991. När flottleden avlystes 1997 var det den sista i landet.

På Bergholmen finns rester av sågverket som fanns här 1902–1956 samt två luftvärnsställningar och en bunker från beredskapstiden. Under vattenytan har rester av flera fartyg påträffats. På Hammars udde fanns under många år en större villa med en parkliknande trädgård och en hönseriverksamhet som drevs av familjen Pollak. Dottern Mimi, som sedermera blev känd skådespelerska och regissör, växte upp i villan. Många av markerna som skapats av deltaprocesserna har använts som åker, äng och betesmark, vilket innebär att det biologiska kulturarvet är påtagligt.

Skötselområden

Reservatet har delats in i åtta skötselområden med utgångspunkt från den huvudsakliga naturtypen i området samt de åtgärder som ska genomföras inom skötselområdena. Bevarandemål och skötselåtgärder redovisas och för samtliga skötselområden gäller att invasiva främmande arter ska kunna tas bort vid behov. Innan bekämpning av invasiva arter som inkluderar mekanisk markbearbetning ska samråd ske med Länsstyrelsen beträffande påverkan på fornlämningar och eventuellt krav på tillstånd enligt kulturmiljölagen.

Vid arbete inom 500 meter från högspänningsluftledning krävs samråd med nätägaren och nära eller under andra ledningar krävs särskild ESA-utbildning för alla som arbetar på platsen.

© Lantmäteriet Geodatasamverkan

Karta över skötselområden för Klarälvsdeltats naturreservat. Notera att vägar och en del kraftledningsgator inte ligger i något skötselområde.

Skötselområde 1 Öppen betesmark, 132 ha

Inom reservatsområdet finns fyra områden med betesmarker och strandängsmiljöer: Knappstadviken, Djupsundsholmarna, Mariebergs strandängar och Nolgårdsviken. Samtliga betesmarker har restaurerats vid olika perioder under de senaste 30 åren, men ett område på Djupsundsholmarnas sydöstra del återstår att restaurera.

Skötselområdet omfattar Natura 2000-naturtyperna fuktängar och silikatgräsmarker, men även andra betesmarker som inte är utpekade naturtyper. Markerna har en gradient från vatten till fast mark, vilket skapar förutsättningar för en artrik flora. De betade strandängarna är av mycket stor betydelse för den biologiska mångfalden och naturtypen är viktig för många olika organismer, från fåglar och fiskar till kärlväxter och insekter. Fågelfaunan inkluderar häckande vadare som tofsvipa, enkelbeckasin och rödbena, samt flera rödlistade arter simänder. Vid lämpligt vattenstånd kan skrattnåsen häcka i kolonier. Tack vare områdets läge i landskapet, mitt i ett flyttstråk, är strandängarna även viktiga rastområden för våtmarksfåglar som grönbena och brushane, vilka även kan ses spela på våren. Betesmarkerna är örtrika och därmed viktiga för många insekter, i synnerhet fjärilar och bin. I övergångszonen mot vassområden finns en så kallad blå bård, där grunt och varmt vatten utgör viktiga områden för fiskyngel, grodor och vattenlevande insekter.

Bevarandemål

Betesmarkerna är präglade av det årliga betet och betestrycket ska vara anpassat så att ingen skadlig ansamling av förna sker. Kärlväxtfloran ska vara hävdgynnad och ha stort inslag av för naturtyperna typiska arter. Vegetation av igenväxningskaraktär ska inte finnas. På strandängarna ska en väl utvecklad blå bård finnas i anslutning till vass i sjö och älv. Fåglar som är naturliga för naturtyperna ska häcka och rastande fåglar ska förekomma i stor mängd.

Åtgärder

Betesmarkerna betas årligen, företrädesvis med nötdjur och gärna under en lång period. Det är angeläget att betet inleds tidigt på säsongen, men betestrycket kan varieras både inom och mellan åren för att tillåta variation i vegetationshöjd och tramppåverkan, samt skapa möjligheter för blommande växter att föröka sig. Mer intensivt bete är önskvärt på våta strandängar. Om det är möjligt kan vissa ytor undantas från bete under enstaka år för att möjliggöra blomning och frösättning hos örter och därmed även gynna insektslivet. Områdena ska vara fria från träd med undantag för att enstaka träd och buskar kan finnas i kanterna mot andra skötselområden. Putsning av starrtutor kan göras för att bibehålla kvaliteten på betet och gynnsamma förhållanden för vadarfåglar, men viss variation i tuvighet kan finnas. Vid behov kan betesmarkerna putsas med maskinell betesputs eller röjas från sly.

Grunda sänkor (laguner) samt fåror som leder vattnet kan grävas i betesmarkerna för att gynna födosökande vadare och simänder. I området på sydöstra Djupsundsholmarna restaureras markerna genom avverkning av träd, samt fräsning av stubbar och tuvor. Inga träd ska finnas söder om kraftledningen som går över holmarna. När restaureringen är avslutad sköts området enligt ovan. I kantzoner mot skog skapas brynmiljöer med blommande buskar och träd för att förstärka den biologiska mångfalden. Holkar för stare, småfåglar och fladdermöss sätts upp på lämpliga platser i kantzonen mot trädklädda naturtyper.

Skötselområde 2 Fuktäng, 4 ha

Söder om Mariebergsskogen finns en öppen våtmark med gräs- och starrvegetation, samt en del bladvass. Fuktängen hävdas årligen med maskinell slåtter och utgör ett referensområde som kan jämföras med den betade strandängen intill.

Bevarandemål

Fuktängen ska vara präglad av slåtter och hyser en hävdgynnad kärlväxtflora med inslag av typiska arter. Ängen är helt öppen och ohävdarter ska inte förekomma eller förekomma i liten omfattning. Ingen skadlig ansamling av förna ska finnas vid hävdperiodens slut.

Åtgärder

Årlig slåtter sker med skärande eller klippande verktyg under sommar eller höst. Avslaget material bör ligga kvar och torka tillräckligt länge för att fröna ska lossna och bidra till nästa års blomning, för att därefter avlägsnas eller brännas. Vedartad vegetation och andra ohävdarter bekämpas. Enstaka år kan slåtter ersättas med bränning. I den norra kanten restaureras området genom att all vedartad vegetation avlägsnas så att solen når marken inne i skogen norr om skötselområdet. Efterbete med nötdjur är gynnsamt för skötselområdet.

Skötselområde 3 Skogsbetesmark, 14 ha

Skogen inom detta skötselområde är av varierande karaktär men består huvudsakligen av asp, björk och tall. Flera av de äldre träden har en struktur i form av vida kronor och grova grenar som vittnar om ett tidigare mer öppet landskap och förmodligen finns en historik av beteshävd. Det finns dock även relativt täta aspbestånd där de högvuxna träden skapar en känsla av pelarsal. Ett yngre skikt av träd har vuxit upp sedan områdena slutade hävdas. På västra

delen av Djupsundsholmarna finns ett parti med talldominerad skog på bergbunden mark där de äldre tallarna uppnått en avsevärd ålder. Videbuskar växer spritt inom området, ofta i kanten mot öppnare miljöer. Fältskiktet består till stor del av olika gräs men är inte heltäckande där skogen vuxit sig tät. Sammantaget har skogen stor variation som kan förstärkas genom att områdena betas.

Bevarandemål

Skogen ska vara en gles och luckig naturskogsartad löv- och tallskog med stor variation i trädålder, samt död ved i olika stadier av nedbrytning. Grova lövträd och tall ska utvecklas och solbelysta gamla träd ska finnas. Kärleväxtfloran ska vara artrik och domineras av hävdgynnade arter. Ohävdsarter ska inte förekomma eller förekomma i liten omfattning. Ingen skadlig ansamling av förna ska finnas vid hävdperiodens slut.

Åtgärder

Områdena inkluderas i intilliggande betesmark och betet sker företrädesvis med nötdjur eller hästar. All gran avlägsnas på Hammars udde medan enstaka granar bevaras på Djupsundsholmarna. Gläntor skapas genom borttagande av yngre träd, i synnerhet kring äldre träd som tidigare vuxit öppet, men även plockhuggning av vuxna träd kan vara aktuellt. Äldre lövträd och tall som kan bli grova, solbelysta hagmarksträd bevaras. Sly och andra ohävdsarter bekämpas men yngre träd av olika trädslag ska också kunna etableras, särskilt blommande och bärande träd. Skogen ska vara variationsrik, både vad gäller struktur och trädslagsfördelning. Holkar för kattuggla, skogsduva, stare, småfåglar och fladdermöss sätts upp på lämpliga platser i väntan på att antalet naturliga boplatser ökar.

Skötselområde 4 Lövdominerad skog, 180 ha

Skötselområdet omfattar lövskogar på blöt och frisk mark och av mycket olika ålder, från yngre träd på igenväxningsmarker till skogar med en struktur som närmar sig en naturskog. Mindre områden med utpekade svämlövskogar förekommer inom Klarälvsdeltat och i dessa områden finns rikligt med död ved och en del sällsynta arter. Skogen domineras av björk och gråal, på många platser finns ett äldre skikt av grov björk som har vuxit upp i en mer öppen miljö. Det förekommer även välutvecklade klibbalkärr. På torrare mark, samt längs med älvens levéer och av människan skapade bankar förekommer lövskogar där björk och klibbal är de vanligaste

trädslagen. På några mindre ytor i området finns ett varierande inslag av tall, i synnerhet i anslutning till berghällar, och gläntor med glesare skog förekommer också. Inne i den lövdominerade skogen finns även mindre partier med mer eller mindre öppna våtmarker som med tiden kommer att växa igen som en del av den naturliga successionen. Skötselområdet inkluderar också en del angränsande buskkärr som domineras av viden. Mindre hackspett, stjärtmes, entita och i buskmarkerna näktergal, är karaktärsarter bland fåglarna och skogarna är också mycket viktiga habitat för många vedlevande insekter. Bland påträffade rödlistade arter finns vid sidan av jättesvampmalen även till exempel korthornad ögonbagge, större sågsvartbagge och gulbandad brunbagge.

Bevarandemål

Skogen utgörs av lövskog som domineras av björk, gråal, klibbal och asp, medan tall, sälk, rönn och ädla lövträd förekommer i mindre mängd. Med undantag för enstaka gamla ängsgranar ska gran inte förekomma. Skogen präglas av naturskogsstrukturer som spridning i trädens storlek och ålder samt god förekomst av stående och liggande död ved i olika stadier av nedbrytning. Naturliga processer som stormfällning, insektsangrepp, nyetablering av träd och i synnerhet översvämningar ska fortgå ostört.

Åtgärder

Områdets skötsel innebär fri utveckling genom intern dynamik i stora delar, med undantag för fällning och ringbarkning av gran och i mindre utsträckning tall. Dessutom kan björk och asp ringbarkas för att skapa död ved, gläntor och skiktning i enskiktade skogar. Ringbarkning ska inte ske inom trädhögds avstånd från markerade leder, friluftsanläggningar, tomter och vägar. Där ädla lövträd finns ska de gynnas. Kring enstaka grova, vidkroniga lövträd som växt upp i ett mer öppet landskap kan röjning av yngre träd oavsett träslag utföras för att förlänga livet på de äldre träden och skapa solbelyst, grov lövved. Skogen kan med fördel inkluderas i betesfällor, men inga åtgärder ska göras för att gynna tillväxt av gräs och örter. Ett undantag finns vid Margårdsängen söder om Björkås där tidigare ängsmark kan hållas öppen med slåtter för att gynna pollinatörer.

Skötselområde 5 Taiga, 57 ha

På mindre höjder och bergknallar i reservatets utkanter finns flera områden med varierad barrblandskog och i delar utgörs den av hållmarkstallskog. Barrskogar som är tämligen svagt påverkade av

skogsbruk finns söder om Djupsundsviken samt i mindre partier vid Knapptadviken och på Kråkholmen. Den äldsta skogen finns dock tveklöst i Mariebergsskogen, som domineras av tall och där många av träden är mycket gamla. I delar av skogen finns ett yngre skikt av storvuxen, medelålders gran medan lövinslaget är tämligen litet. Skogen sköttes tidigare som en park, vilket innebär att mängden död ved historiskt sett varit liten. På senare tid har den ökat, främst på grund av granbarkborrens påverkan. På tallarna i Mariebergsskogen är den rödlistade taltickan vanlig, men det förekommer även andra sällsynta arter som motaggsvamp och spillkråka i barrskogarna. De andra skogspartierna som inkluderas i skötselområdet är huvudsakligen medelålders skogar som, även om de har utvecklat en del strukturer som kännetecknar en naturskog, bör klassificeras som utvecklingsmarker. Inne i området finns även mindre arealer våtmark och sumpskog. Trädsnittet har en övervikt mot tall och gran, men det finns även ett stort inslag av björk och asp. Rönne, al och ädla lövträd förekommer också. Skogarna har generellt ett mycket stort värde för friluftslivet, främst som strövområden. Skötselområdet inkluderar även en mindre del av Annebergssmyren vid Knapptad som delvis är ett mjukmattekärr och vegetationen utgörs främst av olika gräs samt mindre björkar och tallar.

Bevarandemål

Skogen präglas av naturskogsstrukturer som variation i trädslag, spridning i trädens ålder och storlek samt god förekomst av stående och liggande död ved i olika stadier av nedbrytning. Naturliga processer som stormfällning, insekts- och svampangrepp samt nyetablering av träd ska fortgå ostört.

Åtgärder

Området lämnas för fri utveckling genom intern dynamik med undantag för fällning eller ringbarkning av yngre gran för att gynna äldre tall och lövträd i äldre skog, samt för att gynna även yngre tall och lövträd i yngre skog (främst i östra delen av området vid Kråkholmen). I mindre utsträckning kan även yngre tall och lövträd röjas för att gynna äldre träd samt för att säkerställa förnyringen av tall. I Mariebergsskogen kan röjning av sly ske för att skapa öppen och solvarm skog vid hållmarkerna längst i söder samt för att gynna tall och ek i den norra delen. Längs vandringsleder kan yngre gran avlägsnas för att bibehålla öppenhet och högre upplevelsevärden. Fågelholkar för ugglor, småfåglar och fladdermöss sätts upp i väntan på att antalet naturliga boplatser ökar. Skogen kan med fördel

inkluderas i betesfällor, men inga åtgärder ska göras för att gynna tillväxt av gräs och örter.

Skötselområde 6 Hällmarker, 1,5 ha

Skötselområdet utgörs av tre små områden med hällmarker vid Vänerns stränder. Vegetationen är naturligt mycket sparsam på berghällarna och domineras av torktåliga kärlväxter, mossor och lavar. På senare år har en del sly etablerat sig.

Bevarandemål

Hällmarkerna ska i stor utsträckning vara fria från vedartad vegetation där denna naturligt saknas. Växtligheten domineras av kärlväxter, mossor och lavar som är naturliga för naturtypen.

Åtgärder

Området lämnas för fri utveckling med undantag för röjning av sly och annan vedartad vegetation för att hålla hällmarkerna naturligt öppna. Mindre områden med blommande buskar kan bevaras.

Skötselområde 7 Vatten och våtmarker, 471 ha

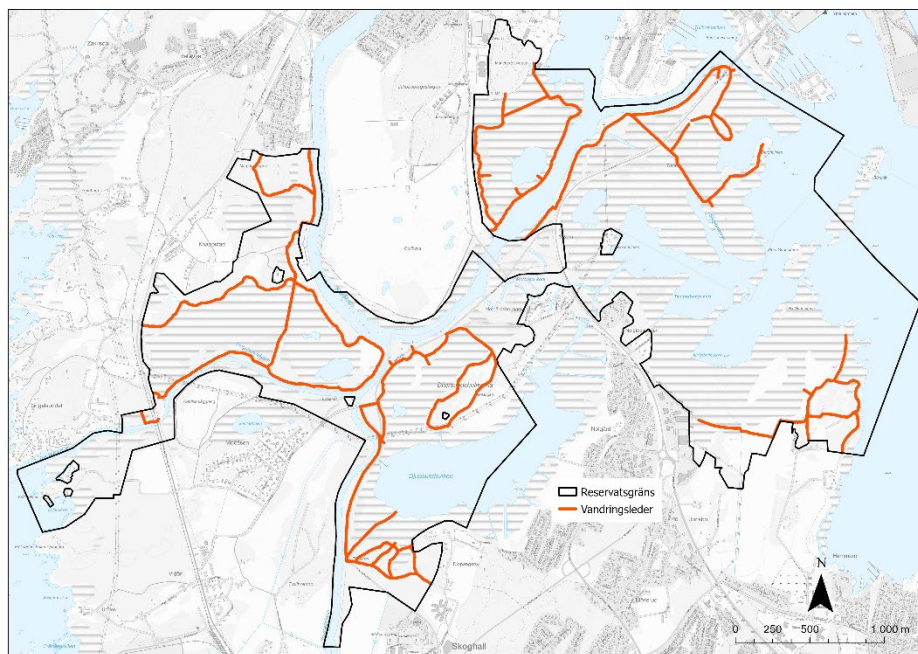
Älvarmarna och deltasjöarna är viktiga områden för fisk och de öppna vattenspeglarna lockar till sig födosökande och rastande fåglar. Fiskfaunan i Väneren är rik och omfattar flera mer ovanliga arter, inklusive asp, faren, nissöga och harr. De långsamt flytande älvgrenarna och mer stillastående deltasjöarna är utmärkta miljöer för många fiskar att föröka sig i, inklusive gädda och den rödlistade laken. Vänerns unika stammar av lax och öring passerar genom reservatsområdet på väg upp i Klarälven, vilket är avgörande för att de ska nå lek- och uppväxtområden högre upp i vattensystemet. Skötselområdet innefattar även vidsträckta vassområden och vassmosaiker, samt mindre restsjöar i olika delar av reservatet. I dessa miljöer förekommer häckande fåglar som rördrom, brun kärrhök och vattenrall. Dessutom finns en rik fauna av ryggradslösa djur med arter som de i Natura 2000-området utpekade citronfläckad kärrtrollslända och bred paljettdykare. Skötselområdet inkluderar även några mindre öar. Ur ett geologiskt perspektiv är de yttre delarna av Tuvan i områdets nordöstra del särskilt viktiga eftersom de pågående deltaprocesserna är som mest tydliga här.

Bevarandemål

Klarälven ska inom reservatsområdet vara fri från vandringshinder för akvatiska organismer och skötselområdet ska utgöra lämpliga miljöer för en rik fiskfauna. Vassområdena ska ha stor utbredning, vara fria från vedartad vegetation och vara ostörda för att kunna hysa häckande fåglar som är naturliga för naturtypen. Mindre sjöar ska ha en vattenspegel.

Åtgärder

Området lämnas i huvudsak för fri utveckling, med undantag för röjning av sly och mindre träd i vassområdena. I mindre sjöar vid Knapptad och Marieberg röjs vass för att bibehålla en vattenspegel som gynnar fåglar och insekter. Flytande häckningsplattformar för måsar och tärnor placeras i Nolgårdsviken och Djupsundsviken. En boplattform för fiskgjuse placeras på Lilla Gudholmen i utkanten av Nolgårdsviken. I anslutning till och strax söder eller väster om parkeringen vid Nolgård anläggs en sandbank med en brant för att tjäna som häckplats för backsvalar samt boplats för sandlevande insekter. Skog på mindre öar lämnas för fri utveckling. Skötselområdet kan inkluderas i betesmarker.

© Lantmäteriet Geodatasamverkan

Karta över befintliga och planerade vandringsleder inom Klarälvsdeltats naturreservat. Placeringen av andra anläggningar för friluftslivet framgår av bilaga 4.

Skötselområde 8 Friluftsliv (hela reservatet)

Klarälvsdeltat är ett mycket välbesökt område tack vare närheten till befolkningskoncentrationer i Karlstad och på Hammarö. Tack vare de storskaliga åtgärder som gjorts genom åren för att underlätta friluftslivet är stora delar av Klarälvsdeltat lättillgängliga för allmänheten, främst genom ett flertal entréer och ett väl fungerande nätverk av vandringsleder. Ett antal fågeltorn och gömslen underlättar studier av fågellivet. Tornen ger även en överblick över det flacka deltaområdet, vilket är viktigt för förståelsen av den lokala geologin. Vattenvägarna med sina stora och lugna upplevelsevärden är fritt åtkomliga med valfri farkost och bidrar med högkvalitativa upplevelser. Fiskfaunan i Klarälvsdeltat och de tillgängliga fiskeplatserna på bryggor inom reservatet gör sportfisket populärt. Det är också lätt att nå stora delar av reservatet både från land och från vattnet, även med kollektiva transportmedel. Med cykel kan man enkelt både nå och ta sig runt i reservatet eftersom det finns gott om cykelbanor som ofta leder ända fram till vandringsleder och andra anordningar. Vissa delar av reservatsområdet är mindre tillgängliga och här finns potential för ytterligare anläggningar. Området är även intressant som pedagogiskt exkursionsmål för förskolegrupper och skolklasser, men även för den högre utbildningen. De unika naturvärdena i Klarälvsdeltat gör området intressant även för mer långväga besökare.

Bevarandemål

Vandringsleder, fågeltorn, bryggor, rastbord och andra anläggningar samt information om områdets natur- och kulturvärden ska bidra till att förhöja besökarnas upplevelser både på land och från vattnet, samt att uppnå naturreservatets syfte. Besökare ska tryggt, säkert och självständigt kunna nyttja områdets anläggningar och ta del av både de terrestra och de limniska naturupplevelser som reservatet erbjuder. Anläggningarna ska kanalisera besökarna så att onödig störning på naturvärdena inte uppstår och samtidigt vara av en karaktär som tar hänsyn till naturmiljön på platsen. En del av anläggningarna ska vara tillgänglighetsanpassade. Informationen som presenteras ska vara lättillgänglig och i vissa områden speciellt riktad mot barn.

Åtgärder

Anläggningar som underlättar för friluftslivet finns redan eller planeras i fem områden: Knappstadviken, Djupsundsviken, Mariebergsskogen och Mariebergs strandängar, Suttern-Tuvan-

Bergholmenområdet och Hammars udde. Åtgärder per delområde beskrivs nedan, men generellt för samtliga delområden är att träd som riskerar att falla över leder, byggnader eller anordningar åtgärdas och den döda veden lämnas i reservatet. Likaså kan vass, sly och unga barrträd röjas längs leder och vid anordningar för att skapa och bibehålla utblickar som berikar upplevelsen av området. Riset avlägsnas. Informationsskyltar med lokal och generell information placeras vid parkeringar, bryggor och längs vandringsleder. Där rastbord planeras kan med fördel två eller flera bord placeras för att fler ska kunna nyttja dem. Bryggor utformas för att underlätta iläggning och landstigning med kanot och kajak. Vid eldstäder som planeras inom reservatet anordnas även vedförvaring. Soptunnor kan placeras ut vid parkerings- och rastplatser.

Knappstadviken

Vid Knappstadviken finns i västra delen en parkeringsplats och en tillgänglighetsanpassad plattform samt ett rastbord. Här placeras en torrtoalett. Från parkeringen utgår vandringsleder runt viken samt till stadsdelen Björkås norr om reservatet. Tre fågeltorn och ett gömsle finns längs vandringslederna, vilket skapar goda möjligheter för studier av fågellivet. Det finns även flera rastbord, varav två med eldstäder. Ett nytt rastbord placeras vid älven längs leden mellan Knappstadviken och Björkås. I den östligaste delen finns en brygga för den vattenburna kollektivtrafiken båtbusen. En mindre brygga för landstigning med kajak eller liknande placeras ut och ett vindskydd byggs vid en av rastplatserna.

Djupsundsviken

Längs den norra och den västra delen av strandängen norr om Djupsundsholmarna finns en befintlig vandringsled. I den norra kanten av strandängen placeras ett upphöjt gömsle för fågelstudier och sydväst om densamma byggs ett fågeltorn. I den östra delen anläggs en ny led som tar vandraren på en rundtur över Djupsundsholmarna. Två fågeltorn placeras ute på Djupsundsholmarna och där ska även finnas rastbord på tre platser, varav en med eldstad. På andra sidan Gamla Karlstadsvägen finns flera rastbord, varav ett med eldstad, samt en torrtoalett och tre bryggor i Suttersälven. Den gamla färjestugan blir en stängd raststuga som kan nyttjas av exempelvis skolklasser. En befintlig fiskebrygga finns i västra delen av Djupsundsviken och ytterligare en placeras längre söderut tillsammans med rastbord. I skogsområdet söder om Djupsundsviken finns flera vältrampade leder och här placeras rastbord på två platser, delvis med utsikt över

Djupsundsvikens södra delar. Parkeringsplatser finns på flera platser längs vägen men de behöver utvecklas.

Mariebergsskogen och Mariebergs strandängar

I Mariebergsskogen finns gott om anordningar som underlättar friluftslivet, som parkvägar, stigar och rastplatser. Strax utanför reservatsgränsen ligger Naturum Värmland som är bemannat med naturvägledare, och från detta finns vandringsleder runt Mariebergs strandängar. Längs lederna finns möjlighet att besöka två fågeltorn och två gömslen för närmare studier av bland annat fågellivet, och ytterligare ett gömsle planeras. I östra delen finns rastbord samt en brygga där båtbusen stannar. Via en promenad över Jakobsbergsbron når man leder som går söderut mot Djupsundsholmarna eller norrut mot Tuvan och i förlängningen Bergholmen.

Suttern-Tuvan-Bergholmenområdet

Vid den norra delen av Tuvan (på gamla snötippen) anläggs en entré till naturreservatet med parkering, rastbord och torrtoalett samt en takförsedd besöksanläggning med information om naturreservatet. Härifrån anläggs vandringsleder som anknyter till befintliga leder mot Bergholmen och Suttern. Vidare skapas en led till udden österut och där byggs en brygga. Från bryggan anläggs en linfärja till en brygga på Bergholmen, vilket skapar möjligheten till en rundtur. Rastbord placeras på flera ställen längs dessa leder och på Bergholmen även en eldstad med vedförråd. Vandringsleder mot Suttern går dels västerut på en framtida gångbro över Hammaröleden, dels norrut och under brofästet på bron till Kanikenäset. En ramp eller trappa binder samman leden med den gång- och cykelväg som går längs Hammaröleden. Leden går sedan längs älven till Suttern där det finns en brygga och rastbord. På Stora Gudholmens västra sida färdigställs de två befintliga byggnaderna som raststuga respektive servicebyggnad innehållande torrtoalett och eventuellt bastu. I området mellan bryggan och stugorna placeras rastbord med eldstad. På öns norra del placeras ett vindskydd och rastplatser med möjligheter att göra upp eld anordnas.

Hammars udde och Nolgårdsviken

Strax sydost om parkeringsplatsen vid Hammars udde anläggs ett friluftsområde med möjligheter till olika aktiviteter och information med särskild inriktning mot barn. Området ska även inkludera ett uteklassrum för barn och ungdomar i alla åldrar. En del äldre träd i området bevaras, särskilt fruktträd och ädla lövträd. Följande

anordningar anläggs för att underlätta barnens utevistelse och förståelse för naturen: naturstig, trädkoja, större informationstavlor, rastbord samt torrtoalett men även andra anordningar kan byggas inom ytan. Det är även lämpligt att plantera fruktträd och andra lövträd som ersättare för de äldre. Parkeringsplatsen görs större för att tillåta att en mindre buss kan vända. På västra sidan, nära betesmarken, anläggs en tillgänglighetsanpassad led norrut som når ett planerat fågeltorn i kanten av betesmarken där den nedre våningen anpassas för rullstolar och barnvagnar. Vandringsleden fortsätter sedan norrut till Bockholmarna där ett annat, lägre fågeltorn redan finns, men skulle kunna ersättas med en högre och mer stabil konstruktion. Längs hela den östra sidan finns också en led och en grusväg tvärrar över området. Denna östra led fortsätter söderut utanför reservatet till Skärgårdsmuseet, och kallas då Pilgrimsleden. Rastbord finns på flera platser och på östra sidan av udden även en eldstad, medan en brygga kan anläggas. En vandringsled löper västerut från parkeringen och skapar konnektivitet till Nolgård där det finns en tillgänglighetsanpassad utsiktsplattform, två rastbord och en parkering. Plattformen är relativt låg och kan med fördel byggas på med ett andra plan.

Uppföljning

Uppföljning av bevarandemål

Områdets bevarandemål ska följas upp enligt fastställda metoder för uppföljning av skyddad natur.

Uppföljning av skötselåtgärder

Genomförda skötselåtgärder ska följas upp. Redovisning av genomförd åtgärd ska ange vad som gjorts i vilket område och tidsåtgången.

Sammanfattning av planerade skötselåtgärder

Skötselåtgärd	Prioritet	Skötselområde
Istandsättning av reservatet		
Markering av reservatsgräns	1	
Markvård		
Bete och skötsel av befintliga betesmarker	1	1
Restaurering av betesmarker	2	1
Hävd av fuktäng	1	2
Restaurering och bete i skogsbetesmarker	2	3
Skötsel och restaurering i lövdominerade skogar	2	4
Skötsel i taiga	Vid behov	5
Avlägsnande av vedartad vegetation på hållmark	Vid behov	6
Skötsel av vatten och våtmarker	Vid behov	7
Häckningsplattformar för måsar och tärnor	2	7
Boplattform för fiskgjuse	2	7
Sandbank för backsvalor	2	7
Anläggningar för friluftslivet		
Underhåll av befintliga leder och anläggningar för friluftslivet	1	8
Anläggning av nya leder och anläggningar för friluftslivet	2	8
Anläggning av friluftsområde vid Hammars udde	2	8

Dokumentation

Axelsson, H. 2004. Uppföljning av häckfågelfaunan på betade strandängar i Karlstads kommun 2004. 7 s.

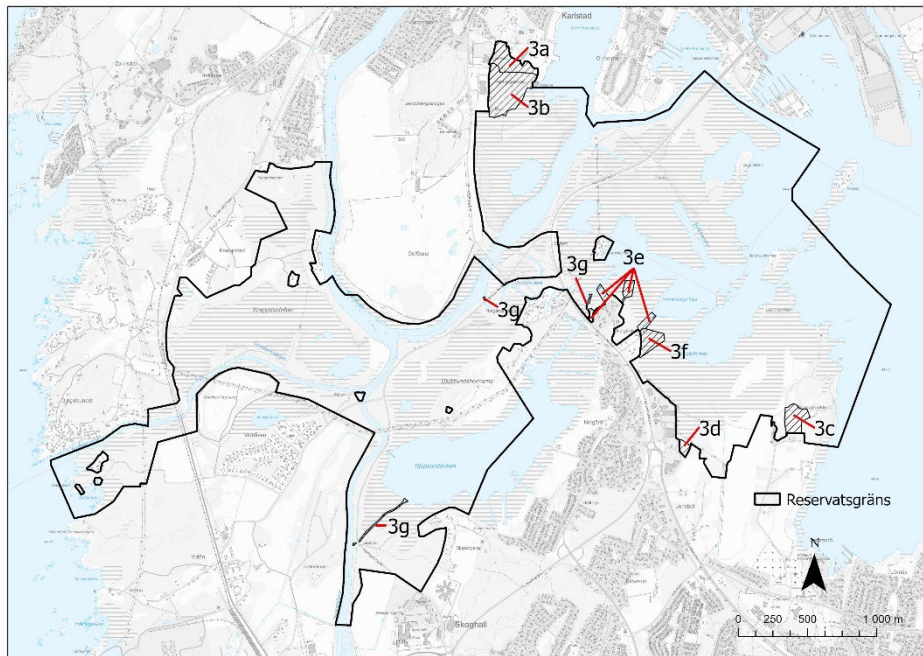
Campbell, C., Cepukaite, I., Löf-Ekström, J. & Widenfalk, L. 2022. Uppföljning av strandängar och inventering av grönskära i Karlstads kommun. Rapport Greensway AB. 40 s.

Ehrenroth, B. 2008. Översiktlig inventering av floran, faunan och kulturhistoria vid Hammars udde, Hammarö kommun. 24 s.

Eriksson, A. 2016. Inventering av fladdermöss inför ny detaljplan i Karlstad kommun. Rapport Ecocom. 19 s.

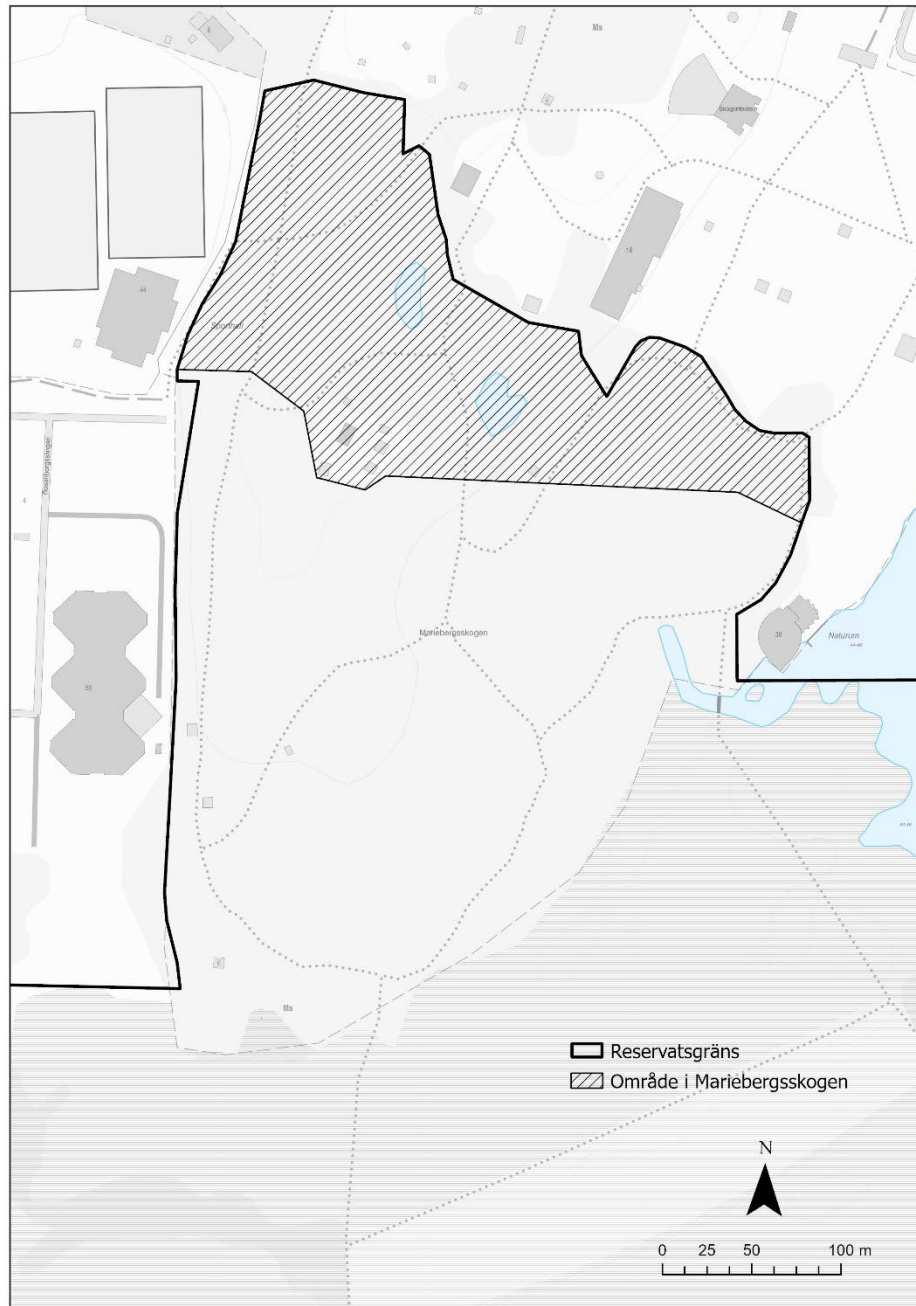
Eriksson, J., Eng, A. & Jonsson, S. 2016. Lek- och uppväxtområden för olika fiskarter i nedre Klarälven och Klarälvsdeltat. Rapport Sportfiskarna. 70 s.

- Hushållningssällskapet Värmland. 2011. Bottenfauna i Klarälven. 6 s.
- Ivarsson, T. 2002. Insektsfaunan i Klarälvens delta (Karlstads kommun). 93 s.
- Kvarnbäck, O. 2017. Fågelinventering på strandängar i Karlstads kommun 2017. Rapport Naturvisaren. 71 s.
- Kvarnbäck, O. 2018. Fågelinventering i två strandängsområden i Klarälvsdeltat 2018. 31 s.
- Larsson, P. 2011. Fågelinventering på strandängar i Karlstads kommun 2011. 27 s.
- Libeck, M. 2022. Kulturhistorisk utredning rörande hönseriet på Hammars udde. 43 s.
- Länsstyrelsen Värmland. 2015. Bevarandeplan för Natura 2000-området Klarälvsdeltat. 20 s.
- Olsson, C. 2017. Inventering av mindre hackspett i Karlstads kommun våren 2017. Rapport Fågelperspektiv. 105 s.
- Pettersson, C.-Å. 2003. Fjärilsinventering i Klarälvsdeltat år 2003. 24 s. Samt kortare rapporter under påföljande år.
- Roos, S. & Lundberg, M. 2023. Fågelinventering på Karlstads kommuns strandängar 2022. Rapport Greensway AB. 89 s.
- Skog, U. 2004. Slutredovisning av LIP-projektet Klarälvsdeltat. 19 s.
- Sweco. 2011. Inventering av strandvegetation inför MKB för muddringsplan, Klarälven, Karlstads kommun. 16 s.
- Sweco Norge AS. 2011. Dykkerkartläggning av biologisk mangfold i Klarälven i Karlstad kommune. 19 s.
- Weibull, H. 2003. Mossor och andra kryptogamer i Klarälvens delta. Rapport Naturcentrum. 17 s.
- Dessutom finns stor mängd observationer i Artportalen samt äldre material i form av fältanteckningar som inte sammanställts.

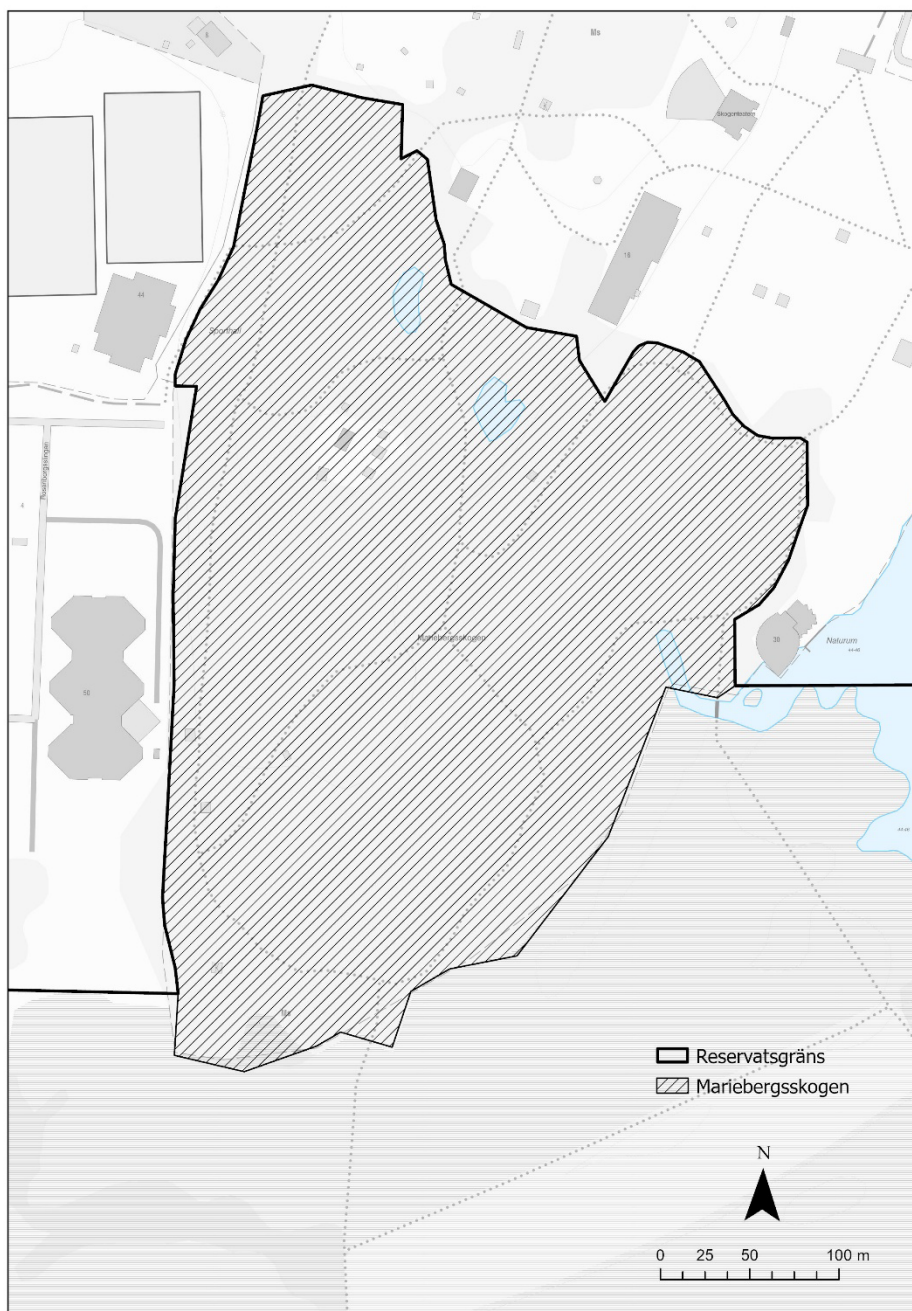
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

3. Översiktskarta över områden med undantag från A-föreskrifterna inom Klarälvsdeltats naturreservat.

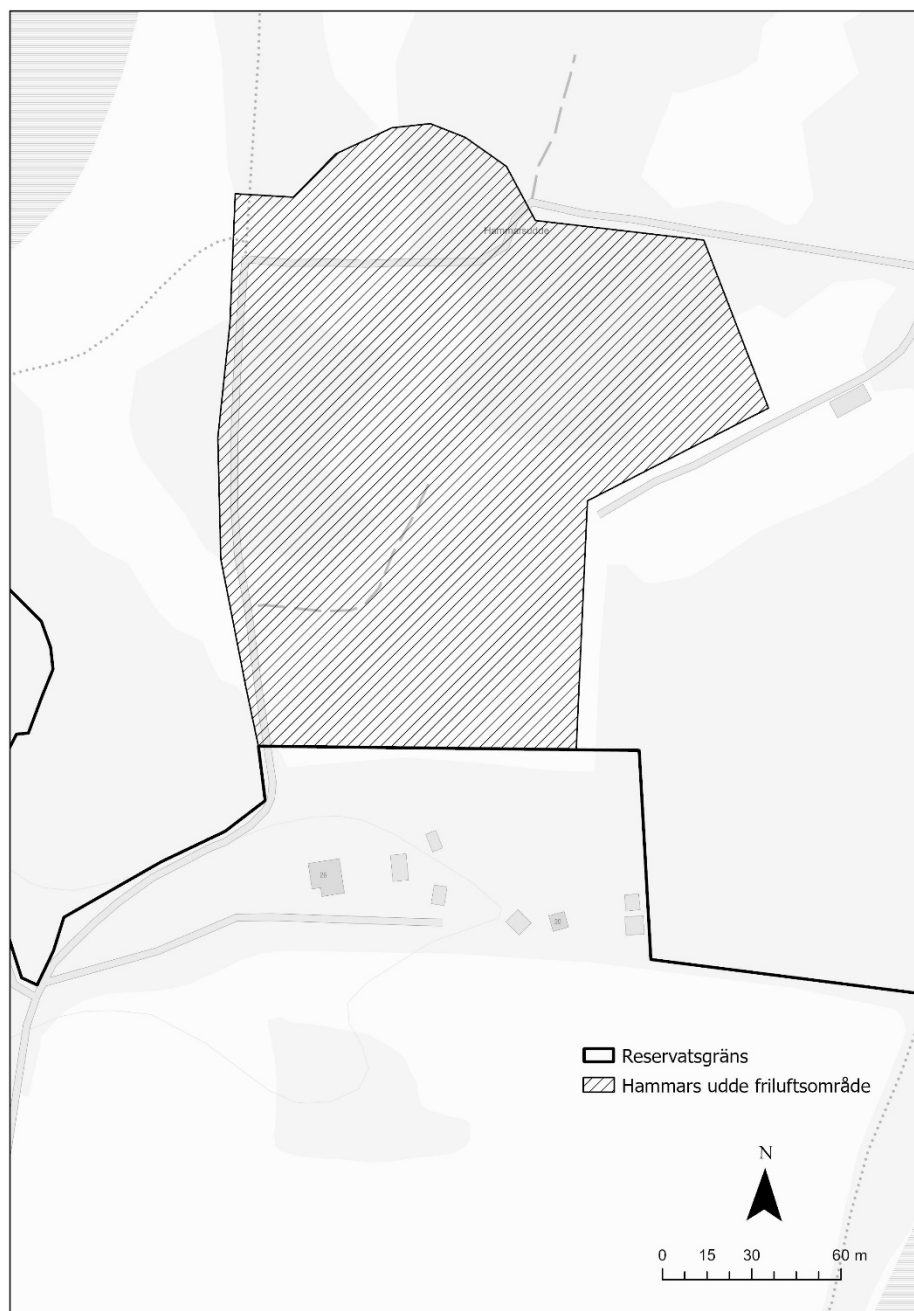
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

3a. Karta över område med tillståndsplikt från A-föreskrifterna för att uppföra byggnader som ingår i friluftsmuseet i Mariebergsskogen inom Klarälvsdeltats naturreservat.

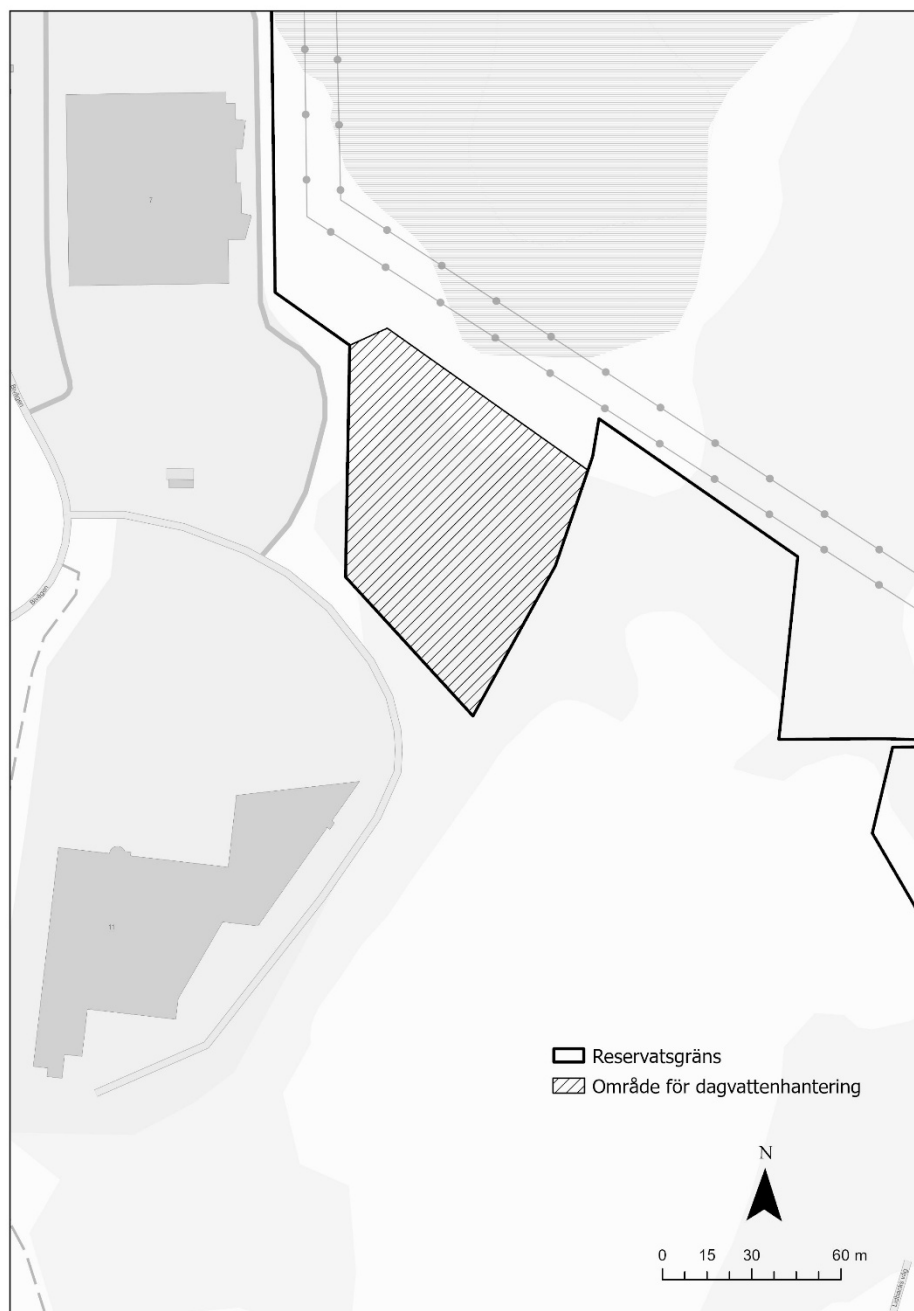
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

3b. Karta över Mariebergsskogen som har undantag från A-föreskrifterna inom Klarälvsdeltats naturreservat.

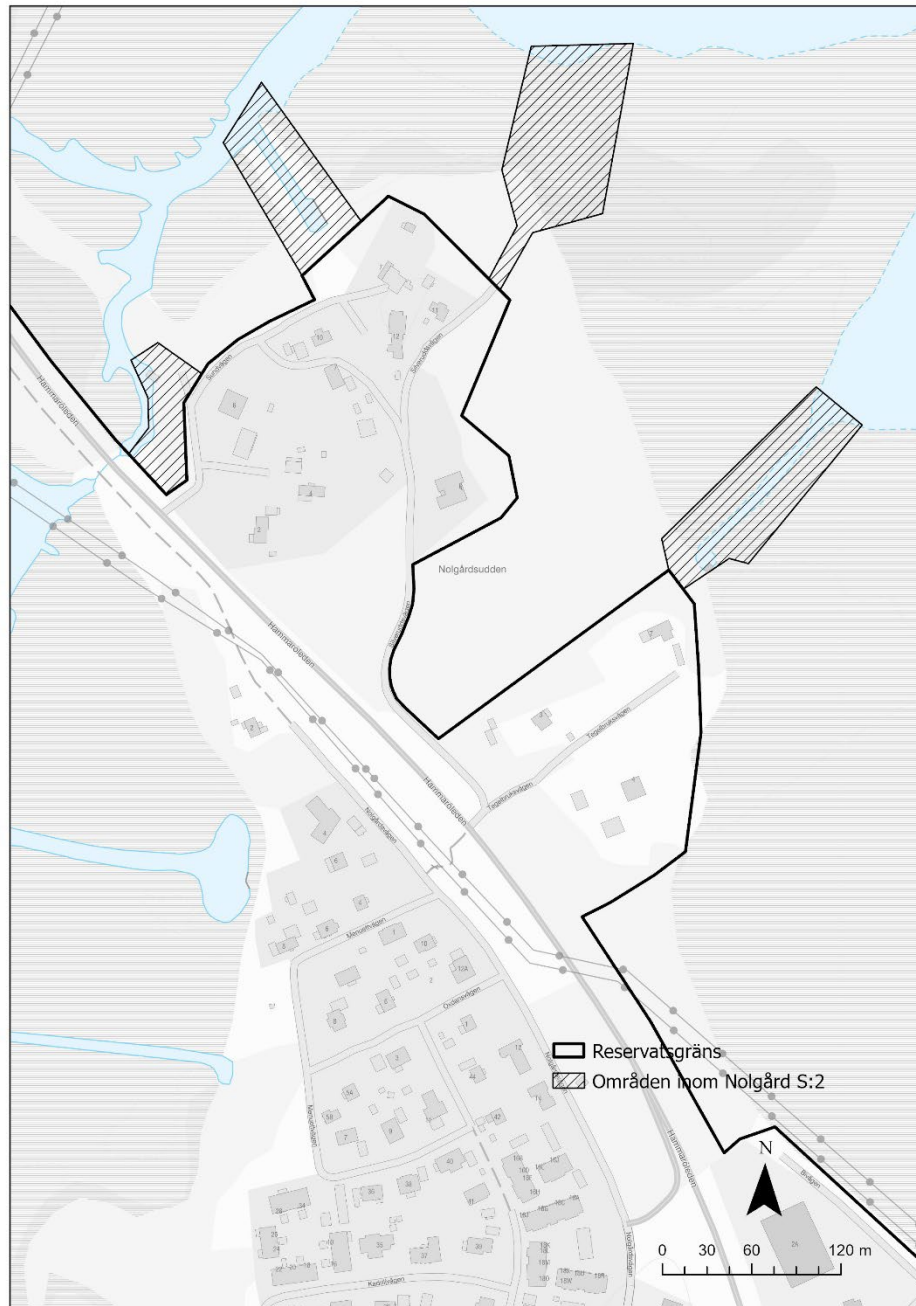
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

3c. Karta över friluftsområdet på Hammars udde som har undantag från A-föreskrifterna inom Klarälvsdeltats naturreservat.

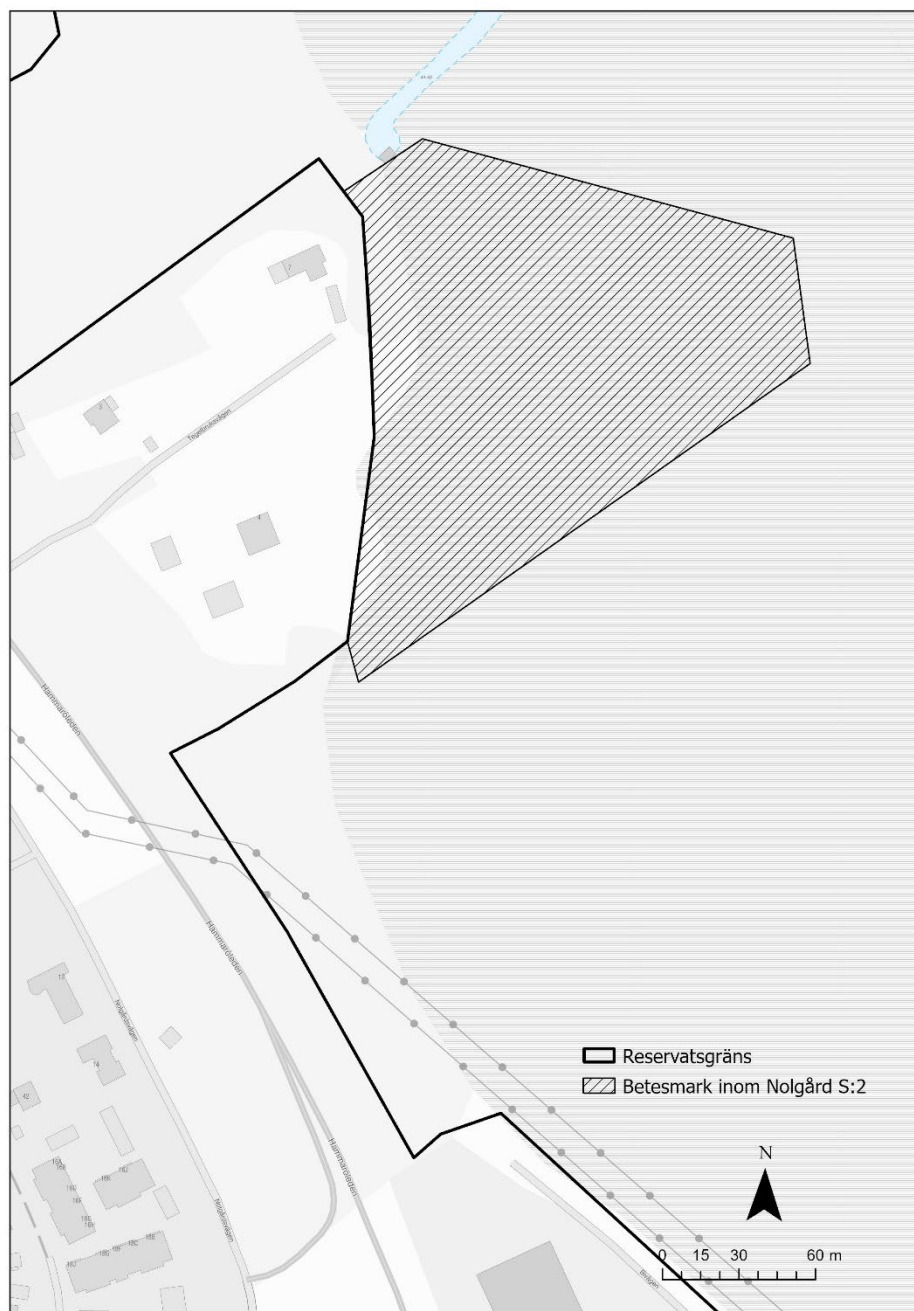
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

3d. Karta över område med undantag från A-föreskrifterna för åtgärder för dagvattenhantering inom Klarälvsdeltats naturreservat.

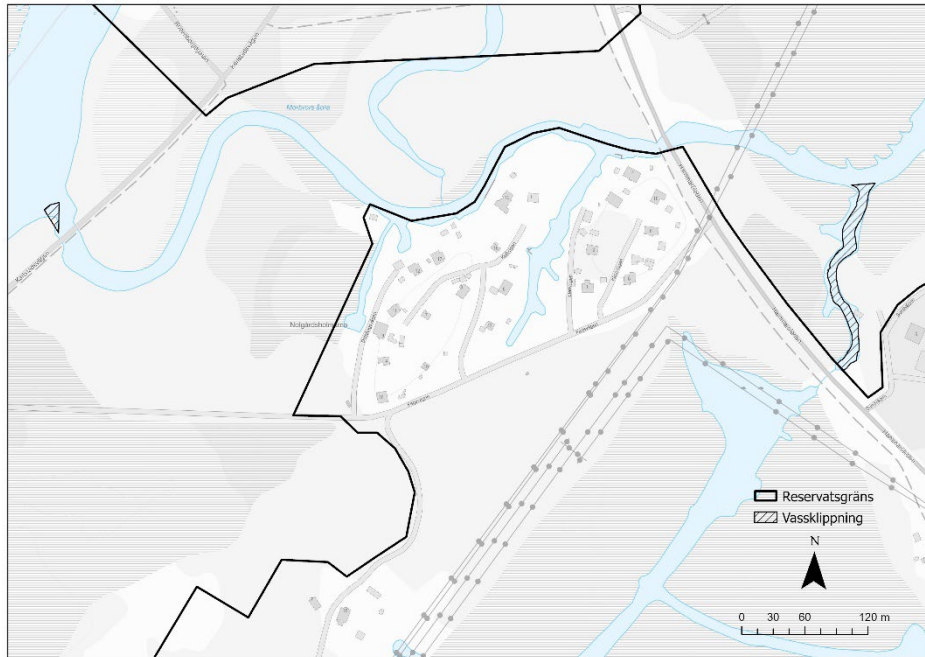
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

3e. Karta över områden med undantag från A-föreskrifterna på Nolgård S:2 inom Klarälvsdeltats naturreservat.

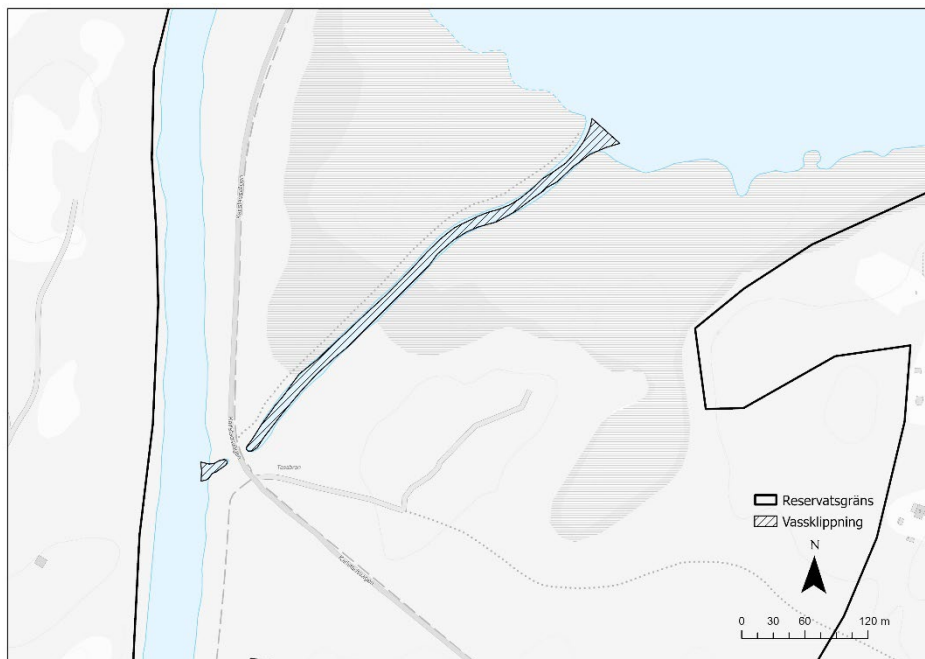

© Lantmäteriet Geodatasamverkan

3f. Karta över betesmark med undantag från föreskrifterna A1, A2, A8, A11 och A13 på Nolgård S:2 inom Klarälvsdeltats naturreservat.

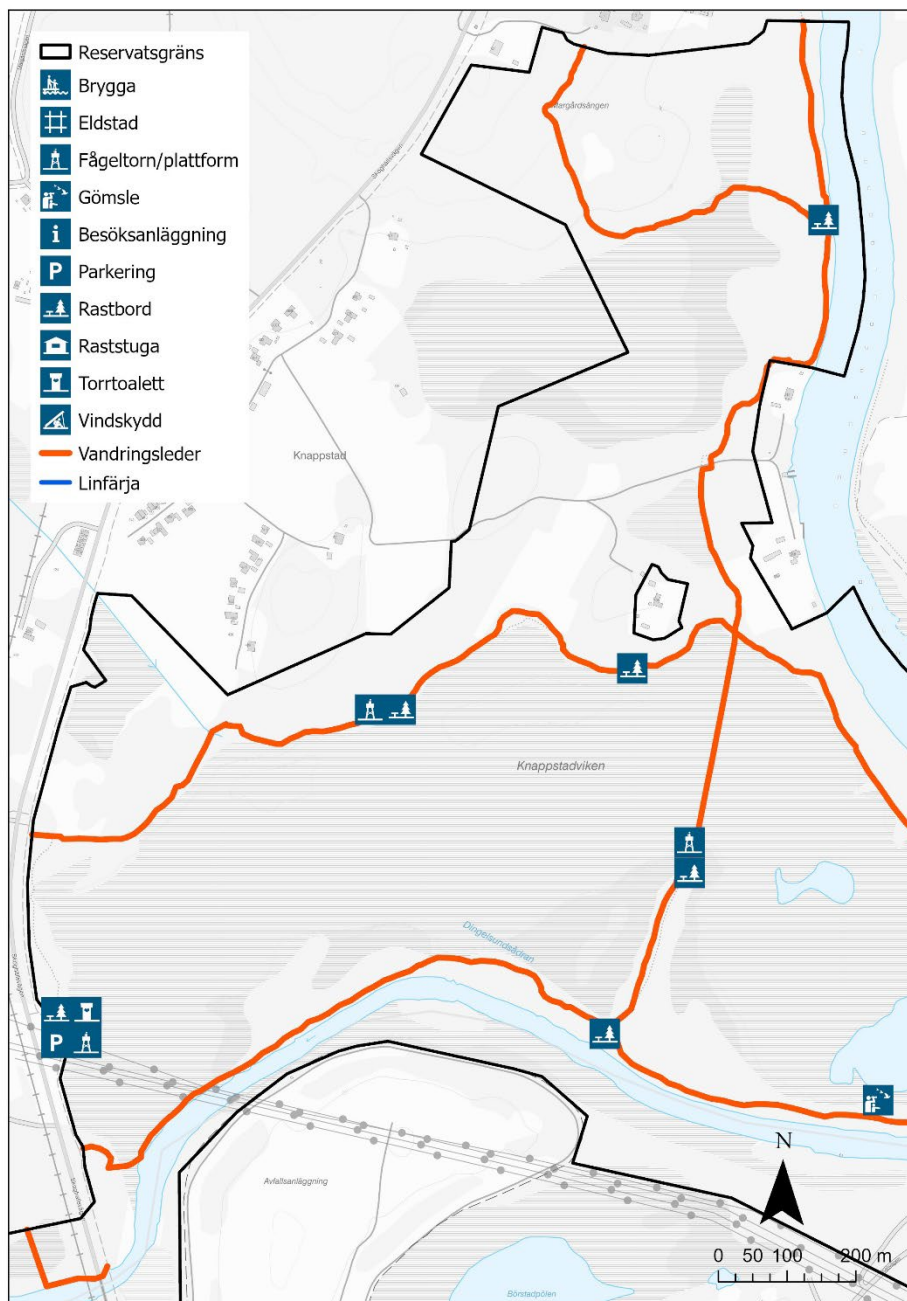

© Lantmäteriet Geodatasamverkan

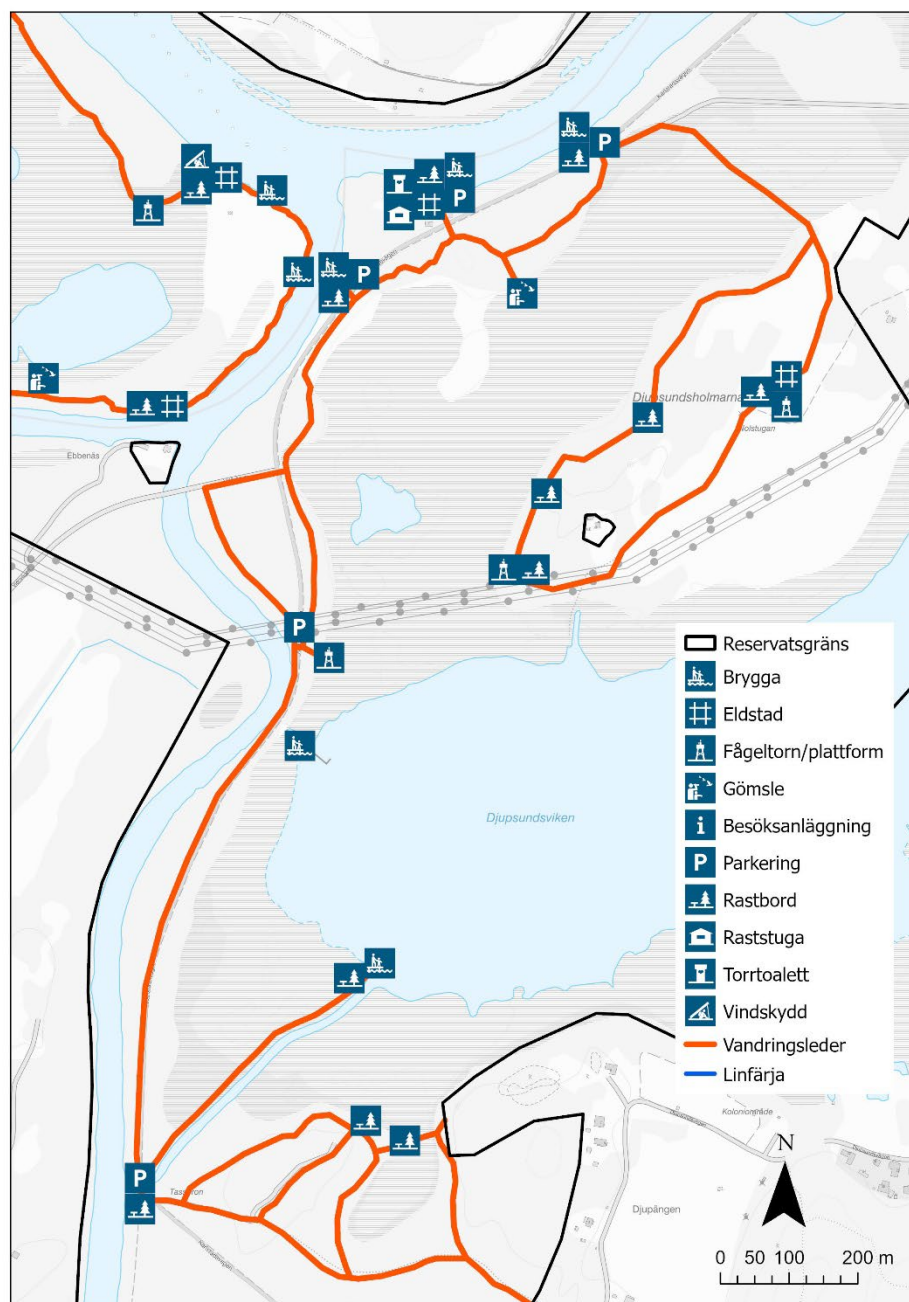
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

3g. Kartor över områden med undantag från föreskriften A11 inom Klarälvsdeltats naturreservat.

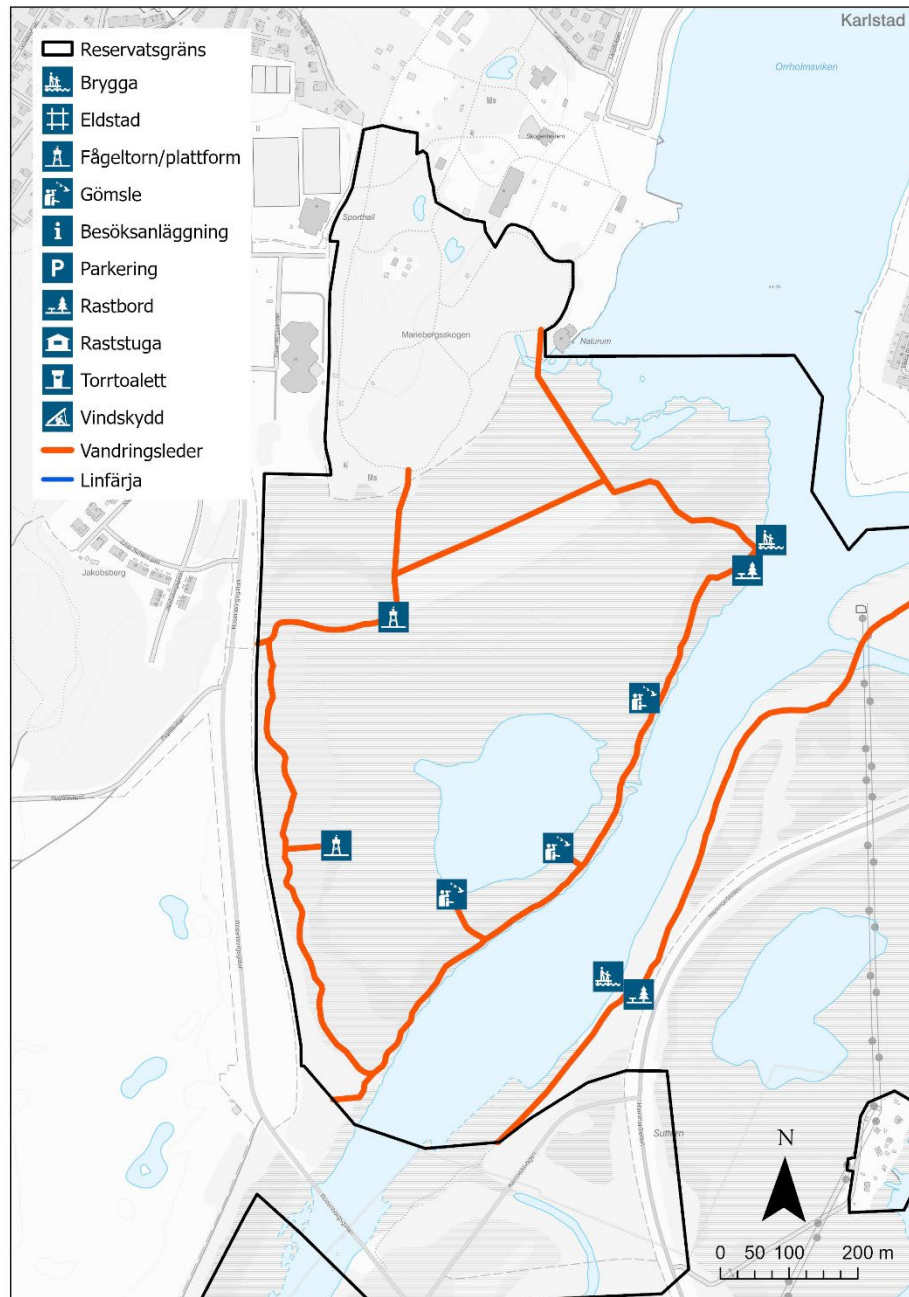
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

4a. Anordningar för friluftslivet enligt föreskrifterna B 3–4 inom
västra delen av Klarälvsdeltats naturreservat.

© Lantmäteriet Geodatasamverkan

4b. Anordningar för friluftslivet enligt föreskrifterna B 3–4 inom centrala delen av Klarälvsdeltats naturreservat.

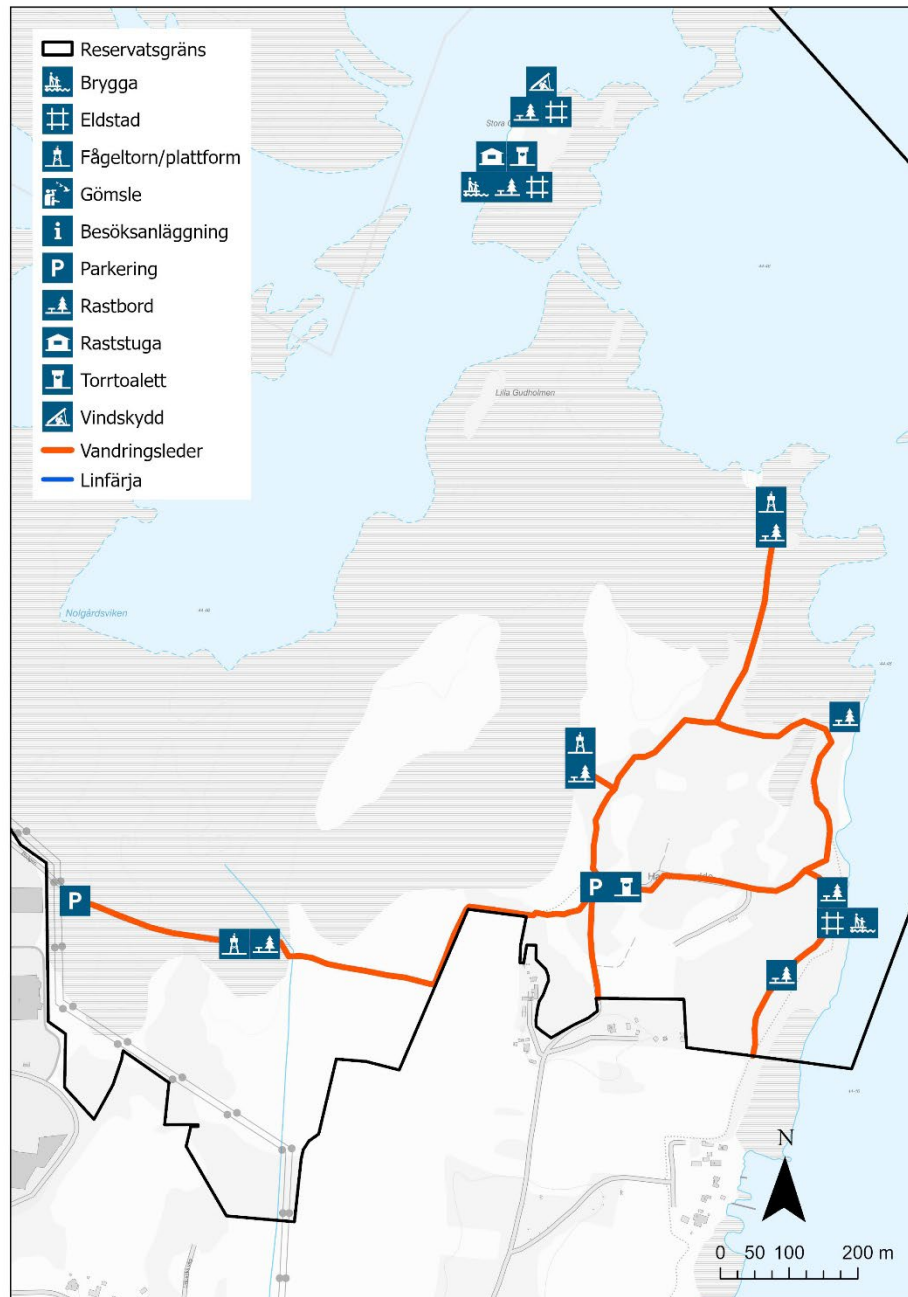
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

4c. Anordningar för friluftslivet enligt föreskrifterna B 3–4 inom norra delen av Klarälvsdeltats naturreservat.

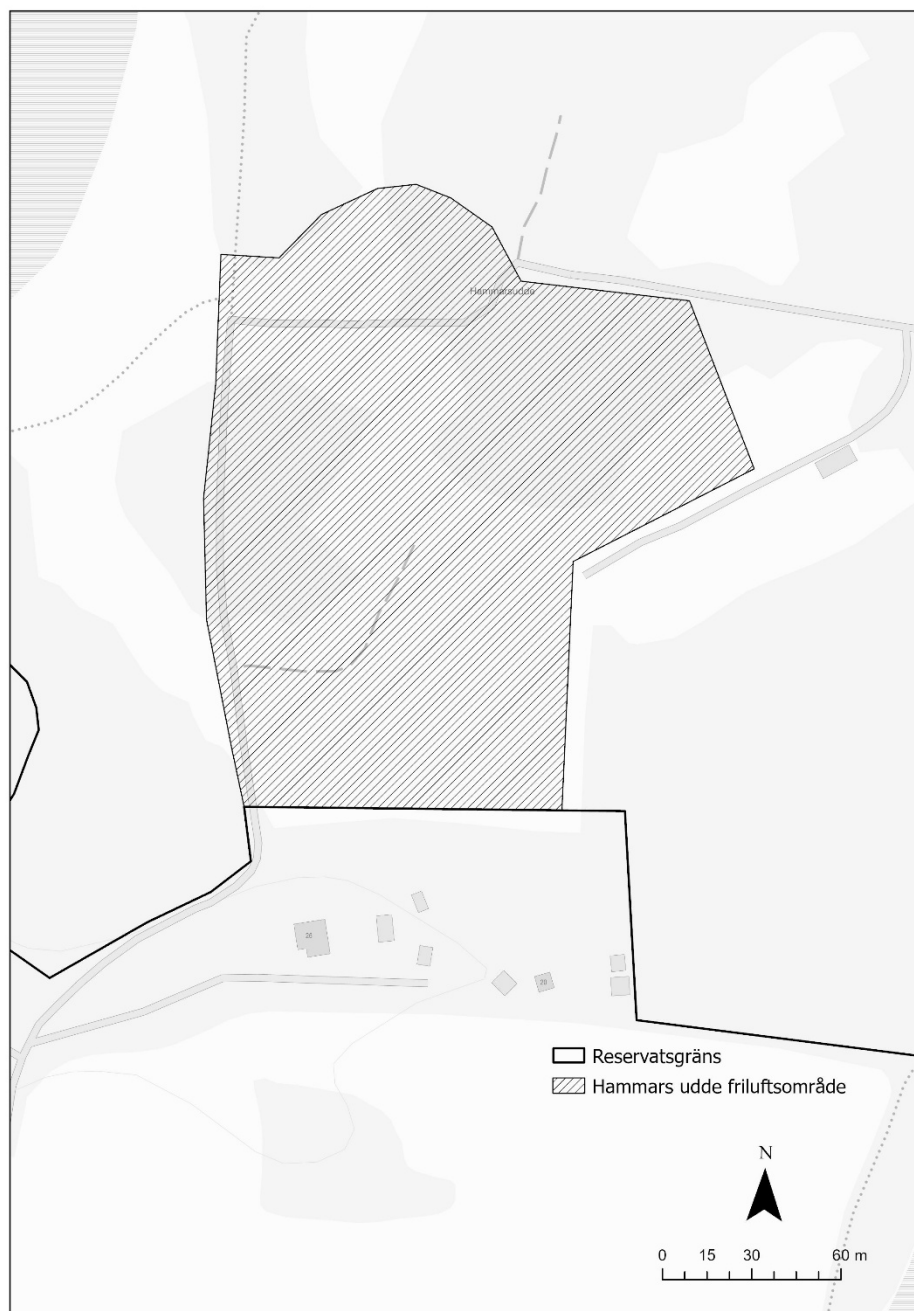
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

4d. Anordningar för friluftslivet enligt föreskrifterna B 3–4 inom nordöstra delen av Klarälvsdeltats naturreservat.

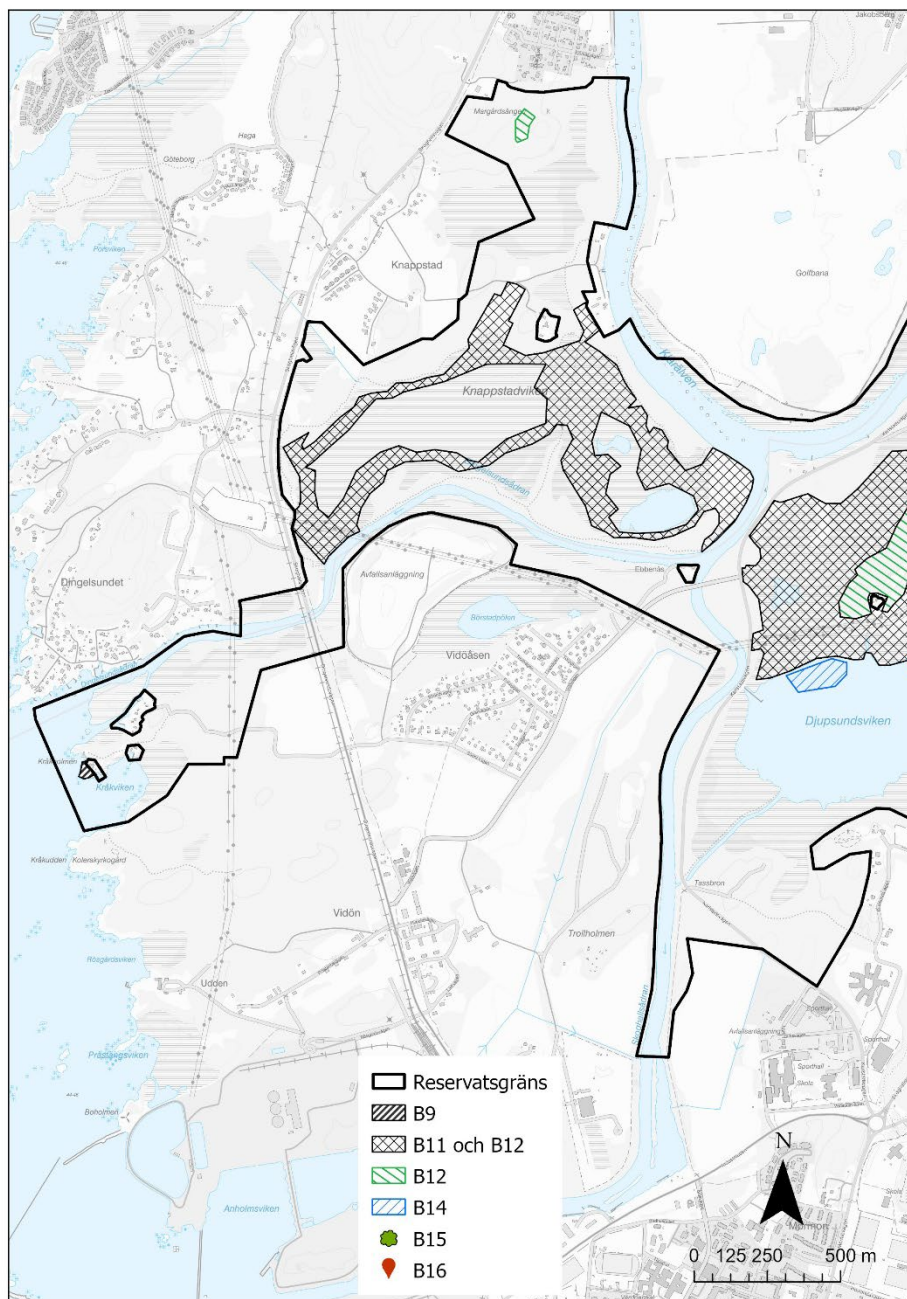
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

4e. Anordningar för friluftslivet enligt föreskrifterna B 3–4 inom sydöstra delen av Klarälvsdeltats naturreservat.

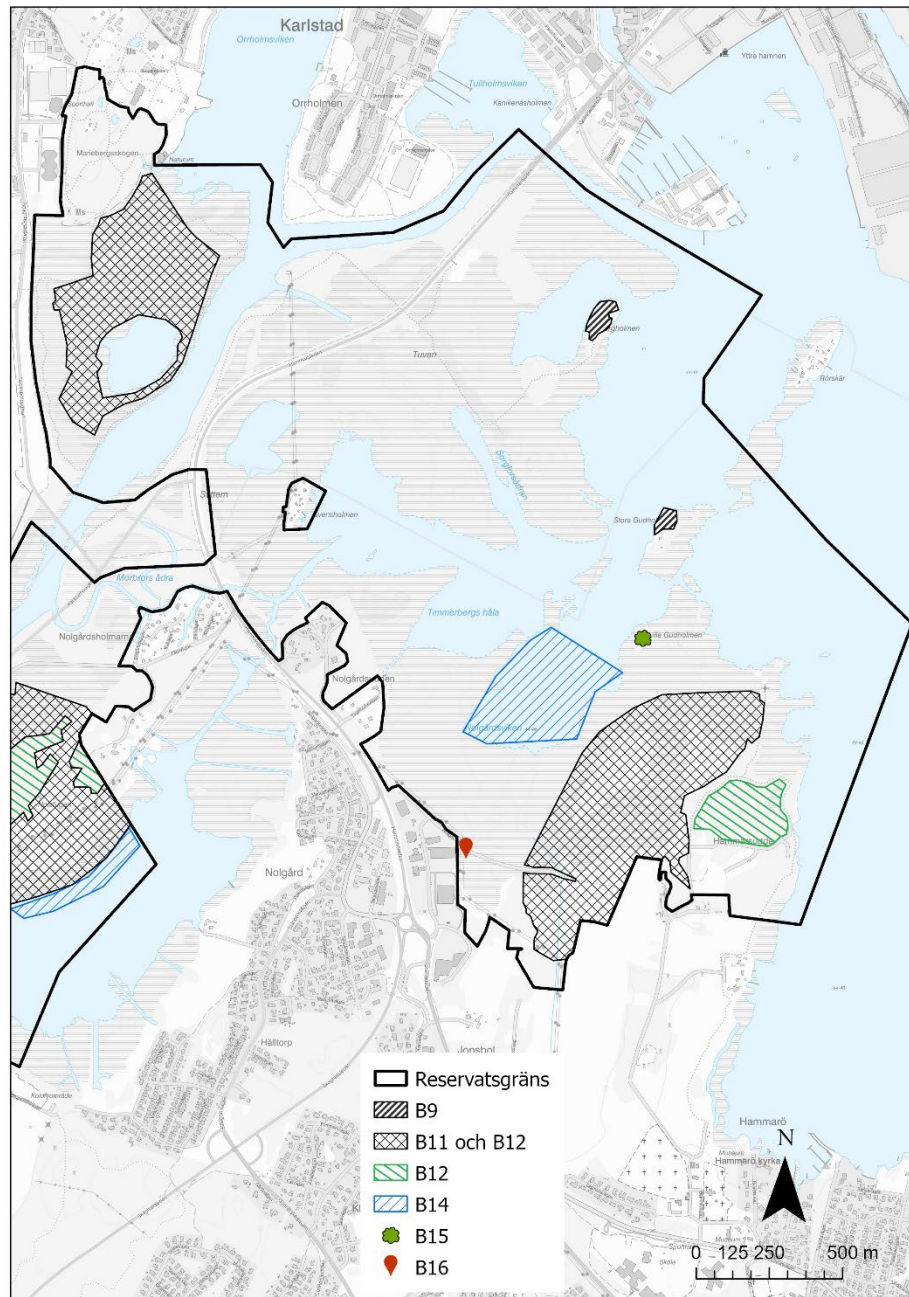
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

4f. Friluftsområde vid Hammars udde enligt föreskriften B 5 i sydöstra delen av Klarälvsdeltats naturreservat.

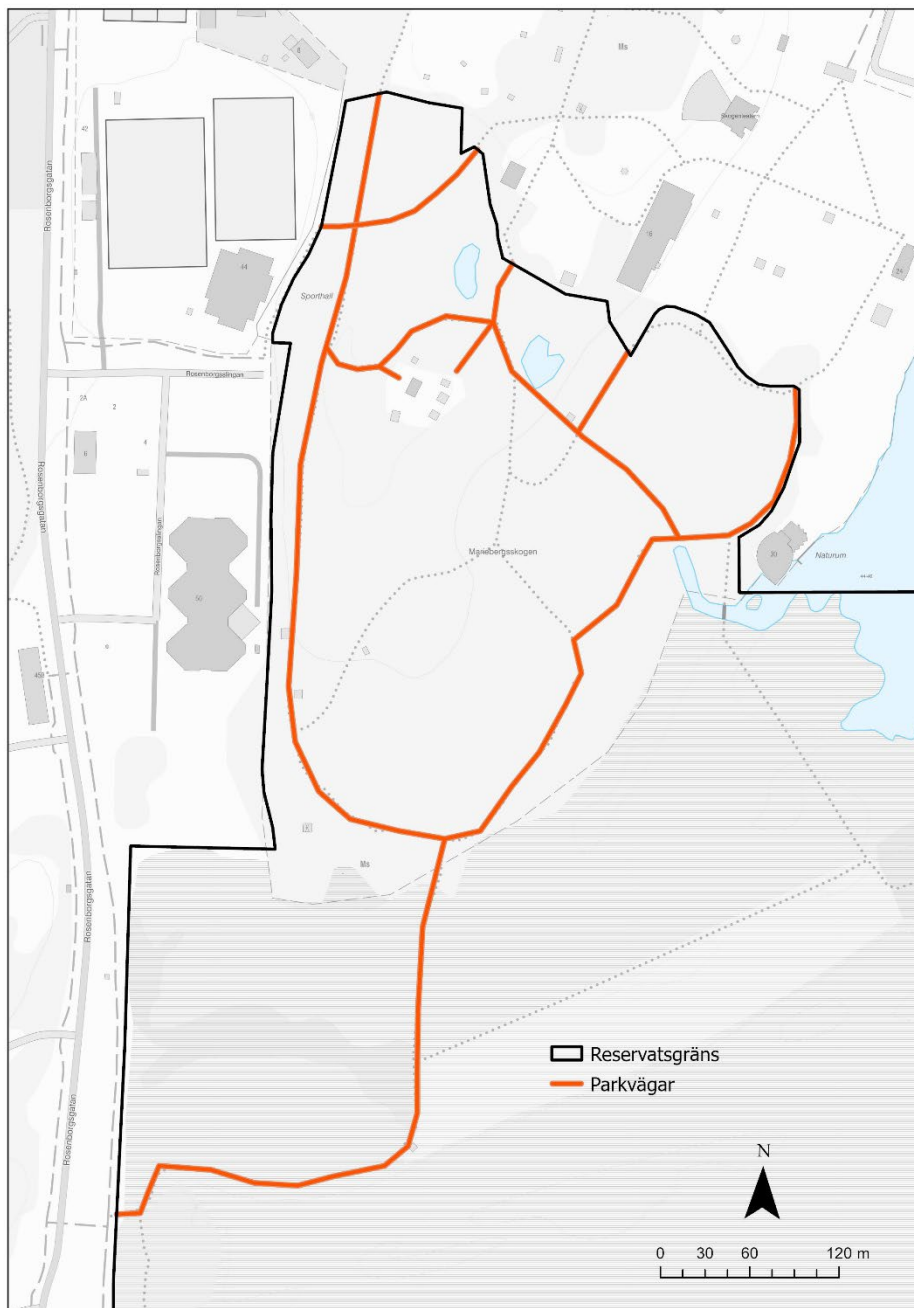
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

5a. Karta över områden där föreskrifterna B9, B11, B12, B14, B15 och B16 gäller inom Klarälvsdeltats naturreservats västra del.

© Lantmäteriet Geodatasamverkan

5b. Karta över områden där föreskrifterna B9, B11, B12, B14, B15 och B16 gäller inom Klarälvsdeltats naturreservats östra del.

© Lantmäteriet Geodatasamverkan

6. Karta över Mariebergsskogens parkvägar med undantag från föreskrifterna C3, C7 och C9 inom Klarälvsdeltats naturreservat.

Överklagandehänvisning

Du kan överklaga beslutet hos regeringen

Om du inte är nöjd med länsstyrelsens beslut, kan du skriftligen överklaga beslutet hos regeringen.

Hur överklagar jag beslutet?

Länsstyrelsen måste pröva att överklagandet har kommit in i rätt tid, innan det skickas vidare tillsammans med handlingarna i ärendet. Därför ska du lämna eller skicka din skriftliga överklagan till Länsstyrelsen Värmland antingen via e-post; varmland@lansstyrelsen.se, eller med post; Länsstyrelsen Värmland, 651 86 Karlstad.

Tiden för överklagande

Ditt överklagande måste ha kommit in till länsstyrelsen inom tre veckor från den dag du fick del av beslutet. Du anses ha fått del av beslutet den dag det kungörs i ortstidning. Om det kommer in senare kan överklagandet inte prövas. I ditt överklagande kan du be att få ytterligare tid till att utveckla dina synpunkter och skälen till att du överklagar. Sedan är det regeringen som beslutar om tiden kan förlängas.

Parter som företräder det allmänna ska ha kommit in med sitt överklagande inom tre veckor från den dag då beslutet meddelades.

Ditt överklagande ska innehålla

- Vilket beslut som du överklagar, beslutets datum och diarienummer.
- Hur du vill att beslutet ska ändras.
- Varför du anser att länsstyrelsens beslut är felaktigt.

Om du har handlingar som du anser stödjer din överklagan så bör du bifoga kopior på dessa. Kontakta länsstyrelsen i förväg om du behöver bifoga filer som är större än 15 MB via e-post.

Ombud

Om du anlitar ett ombud som sköter överklagandet åt dig ska ombudet underteckna skrivelsen, bifoga en fullmakt i original från dig samt uppge sitt eget namn, adress och telefonnummer.

Behöver du veta mer?

Har du ytterligare frågor kan du kontakta länsstyrelsen via e-post, varmland@lansstyrelsen.se, eller via växelfonnummer 010-224 70 00.

Kontaktuppgifter

Välkommen att kontakta Länsstyrelsen för frågor via telefon eller e-post.

Telefonnummer och e-postadress finns längst ner på första sidan. Ange ärendets diarienummer eller ärendebeteckning vid kontakt med Länsstyrelsen. Du hittar numret uppe till höger på första sidan.